

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en
Historische Kring Gent V.Z.W.

Redactie-adres : Sint-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent

7de Jaargang, nr. 1

15 januari 1978

Ere-Voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris.

Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voorzitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe

Penningmeester : A. Verbeke

Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maïsstraat 235, Gent

Secretariaat : Maïsstraat 235, Gent. - Tel. 26 23 28

Postrekening : 000-105.04.73-60 - Heemkundige en Historische
kring Gent, Koggestraat 14, Gent

Lidgeld : 200 fr. per jaar.

INHOUD

Gent in 1858	3
Gentse stads- en binnenhuisgezichten in functie van de adreskaart	17
De St.-Pieterskapel in de St.-Amandstraat te Gent	38
Bibliografie	42
Te Gent	43
Vraag en Antwoord	44
Aanvullende ledenlijst	45
Het Lakenmetershuis	46
Puzzel 1977	48

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage

Uitgegeven met de steun van het Stadsbestuur van Gent en van het
Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

WAARDE LEDEN,

Een groot aantal leden hebben hun bijdrage voor 1978 reeds gestort. Aan allen : onze oprechte dank. Aan de enkele achterblijvers durven we vragen het lidgeld - 200 fr. - te storten. Het maart-nummer zal enkel gezonden worden aan de leden, die hun bijdrage voor 1978 betaald hebben.

Het maart-nummer zal grotendeels gewijd zijn aan de wereldtentoonstelling 1913 te Gent; dit artikel zal geïllustreerd zijn met weinig gekende foto's. In de jaargang 1978 zal ook een reeks artikels gepubliceerd worden over het leven te Gent tijdens de oorlog 1914-1918.

OP WOENSDAG 25 JANUARI OM 20 UUR IN DE LOKALEN VAN DE ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRENTEKAS VOORDRACHT DOOR DE HEER R. LANGROCK OVER "BENADERING VAN HET GENTS TEATER GISTEREN EN VANDAAG".

1228-1978 : 750 jaar Pater Dominikanen te Gent.

ZATERDAG 25 FEBRUARI 1978 : in het klooster, Hoogstraat 41, Gent

Voordracht met diaprojectie door ons medelid, E.P. DE PUE over het huidig klooster, vroeger Leprozerie en Rijke-Gasthuis abdij - gevolgd door bezoek aan de gebouwen.

Aanvang : stipt 14 u. 30.

(Enkel voor de leden).

Wegens onvoorziene omstandigheden is het Documentatiecentrum, Damberd, tijdelijk gesloten.

ZOEK JE EEN PASSEND GESCHENK ?
DENK AAN GHENDTSCHEN TYDINGHEN
EN SCHENK EEN ABONNEMENT.

GENT IN 1858

In de vorige bijdrage hebben we gezien, dat bij de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1857 de liberalen de overwinning hadden behaald en dat Charles de Kerchove benoemd werd tot burgemeester. Begin januari werden de schepenen aangesteld : Jacob Dubois, Gustaaf Callier, De Maere-Limnander en A. De Leu. J. Dubois, die lid was van de gemeenteraad vanaf 1848, overleed op 9 februari en zal als schepen vervangen worden door Aug. De Cock.

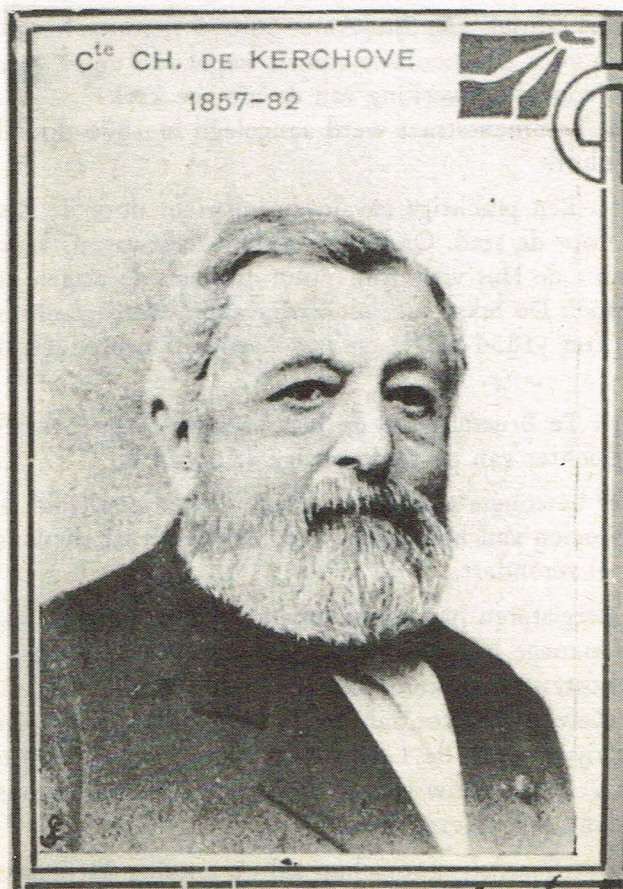
2 Januari : Cartes de visite glacées 1° qualité gravées au diamant.

Qualité supérieure : 1,50 fr. les cent

Qualité superfine : 2,00 fr. les cent

Spécialité de cartes gélatinées. Rue des Vanniers 14 Gand.

3 Januari : Sedert de opening van het slachthuis hebben de slaggers

merkelijk de prijs van het vlees verhoogd. Dit veroorzaakt veel misnoegen onder de burgers en vooral bij de werklieden, die zelfs wanneer het vlees goedkoop is, het maar zelden op hun tafel te zien krijgen.

De dienst op het spoorwegvak station-dok wordt met de dag levendiger. Verscheidene ladingen hout, vlas, zout, lijnzaad zijn van de havens in transit vervoerd geworden naar Frankrijk en Duitsland.

11 Januari : Heden had in Spiegelhove een wapen-assaut plaats ten voordele van de vrouwen en kinderen van de onlangs hier veroordeelde fabriekarbeiders. Het feest heeft 300 fr. opgebracht.

3 Februari : Hippoliet Lammens, die lid was van de gemeenteraad sedert 1848 overleed op 3 februari. Hij bezat een aanzienlijk fortuin en schonk bij testament aan de burgerlijke godshuizen van Gent 250.000 fr., aan het Liefdadigheidsbureau 30.000 fr. waarvan de interest moest dienen voor het uitdelen van brood aan de behoeftigen en aan de kerkfabriek van Sint-Anna 50.000 fr., waarvan de helft moest dienen voor de decoratie van de kapel van de H. Maagd en de andere helft voor de afwerking van de nieuwe kerk.

De Hippoliet Lammensstraat werd aangelegd in 1876 door het oud Groot Begijnhof.

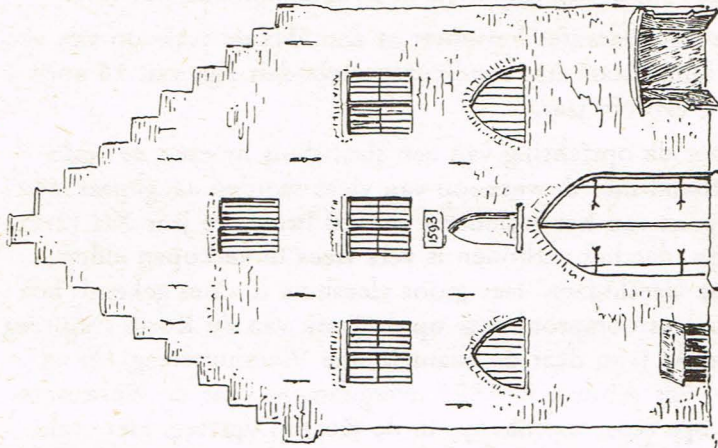
15 Februari : Een prachtige cavalcade ingericht door de Zonder Naam trok door de stad. Onder de talrijke feestwagens kunnen vermeld worden : de Hut van Oom Tom, disfeest, de wagen der apen, het teerlingspel. De tekst van het karnavallied werd geschreven door Frans De Potter (1834-1904) en verscheen in De Broedermin van 17.2.1868.

18 Februari : Te Brussel werd de prinses Louise-Marie-Amelie geboren, eerste dochter van de toekomstige Leopold II.

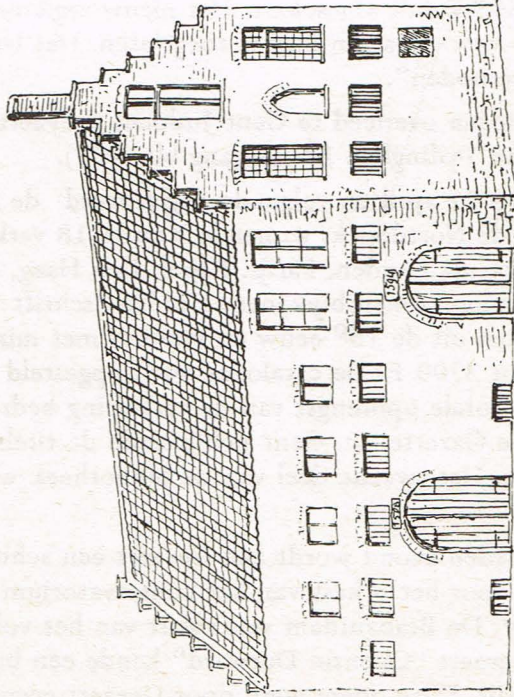
4 Maart : De bewoners van de Koestraat vragen een riool te bouwen voor het afvloeien van het regenwater, dat de straat thans in een slijkerige poel verandert.

13 Maart : Eergisteren had de openbare verkoping plaats van de bomen van de manege bezijden de Keizerpoort. De opbrengst zal dienen om de kosten te dekken voor de aanleg van de wandeling op de vest van de Keizerpoort tot aan de Sint-Lievenspoort. We hebben gezien, dat de rijsschool in de Lange Violettenstraat werd gebouwd in 1851-1853. Voor de bouw van de rijsschool leerden de kurassiers dus te paard rijden op de Keizersvest.

17 Maart : Het Vondelgenootschap zal op zondag 21 maart in de

Petite boucherie
 Remplie en 1828. Le dernier pour Desmare
 fut abattu le 23 mars, à 7 h. du matin.

La cad. l'ancien & la petite boucherie
 1598

Het oud Vleeshuis

Minard-schouburg het stuk De Fabriekwerkers van Gustaaf Corijn en Anne-Mie van N. Destanberg opvoeren.

12 April : De bewoners van de Kortrijkse Poort hebben een petitie ondertekend, waarin gevraagd wordt, dat de militaire overheid geen schijfschietingen meer zou inrichten in de grachten van het fort.

15 April : De burgemeester herinnert er aan, dat de verkoop van verse zeevis aan huis alsook het rondleuren verboden zijn van 16 april tot 14 oktober van elk jaar.

17 April : Door de oprichting van een slachthuis moeten de reglementen in verband met de verkoop van vlees worden aangepast. Het voornaamste punt van het reglement van 10 brumaire jaar XII (2.11.1803) bepaalde, dat het verboden is vers vlees te verkopen elders dan in de twee vleeshuizen. Het groot vleeshuis is alom gekend; het klein vleeshuis was oorspronkelijk op de hoek van de Korte Dagsteeg en de Vogelmarkt (van daar de naam Kleine Vleeshuissteeg) en na de sloping van het gebouw in 1822 overgebracht naar de Wolweverskapel (de huidige bioscoop Savoy) in de Korte Dagsteeg. Het reglement van 1803 wordt afgeschaft. Het nieuw reglement bepaald "De verkoop van vers vlees aan huis is toegelaten. Het leuren met vers vlees blijft verboden".

19 April : Heden overleed te Gent Judocus Steyaert. (biografie : zie Gendtsche Tydinghen 1° jaargang blz. 107).

21 April : Op 21 april en volgende dagen werd de rijke bibliotheek van Borluut de Nortdonck, wonende Kouter 18 verkocht. Talrijke vreemdelingen uit Londen, Parijs, Rijsel, Den Haag, Rotterdam waren de verkoping komen bijwonen. Het handschrift Le Livre des bonnes moeurs uit de 15° eeuw en versierd met miniaturen werd verkocht voor 3700 F. De catalogus werd opgesteld door P. Vandermeersch. De totale opbrengst van de verkoping bedroeg ongeveer 90.000 F. De Gazette van Gent publiceerde de titels van de boeken en de prijzen. Het tweede deel van de bibliotheek werd verkocht half juni.

24 April : Heden avond wordt aan Gevaert een schitterende serenade gebracht door het orkest van het conservatorium onder de leiding van Ch. Miry. De Brabantdam was zwart van het volk. De laatste opera van Gevaert "Quentin Durward" kende een buitengewoon succes te Parijs. Deze opera werd door Gevaert gecomponeerd in de Gentse dierentuin.

28 April : Oud-burgemeester Delehaye is verhuisd naar Merendree.

30 April : Volgens de Broedermin bestaat in enige fabrieken de gewoonte, waarbij de arbeiders verplicht zijn op zondag de machines te kuisen. In enkele fabrieken is dit gebruik reeds afgeschaft. De Broedermin wenst, dat dit in al de fabrieken zou gebeuren. Dit artikel werd overgenomen door de Gazette van Gent.

1 Mei : Heden was er feest in de Savaanstraat. De mei werd geplant op de kerk van de H. Verlosser van het Sint-Barbaracollege. Vlaggen wapperden en lover versierde tot de hoogste toppen van het gebouw. Nu de stellingen grotendeels zijn weggenomen, prijkt de heerlijke gevel in gans zijn pracht. De buitenmuren zijn in witte steen van Rochefort en versierd met randstenen in blauwe arduin.

4 Mei : Te Gent overleed Jan Lebrocqy, rechter, op de leeftijd van 64 jaar. Prudens Van Duyse sprak de lijkrede uit. Jan Lebrocqy was de stichter en uitgever van het Letter- en Staatkundig Dagblad, dat twee maal per week verscheen in 1820. Het was een regeringsgezind kultureel blad. Hij was de broeder van Pierre Lebrocqy (1797-1864), die een tijd journalist was te Gent.

17 Mei : Gisteren hebben de werklieden van de Gentse Spaarzame Bakkerij in de Lange Violettenstraat het derde jaar van hun bestaan gevierd.

19 Mei : Men is in de meersen achter Ekkergem over de stadsgracht bezig met het plaatsen van doelen voor de schijfschieting van de burgerwacht.

29 Mei : Behalve nog een zeer klein deel zijn de kasseiwerken van de weg leidende van de Heuvelpoort naar Zwijnaardedorp geheel voltrokken. Reeds vier jaar werd op Zwijnaarde het werk beëindigd, maar het deel op het grondgebied Gent bleef ongekasseid.

Te Gent overleed Jan Baptist Van de Woestyne d'Hansbeke, 83 jaar oud, wonende Gouvernmentstraat. Het fortuin van deze grondeigenaar werd geschat op ongeveer 5 miljoen in onroerende goederen. Een derde van de nalatenschap werd bestemd voor liefdadige werken; het overige zal verdeeld worden onder verre bloedverwanten. (Gazette van Gent).

12 Juni : Te Koop : Sint-Lievensstraat : vijf huizen (244, 246, 248, 250, 252) en een beluik met dertien woningen, dat uitkomst op de stadsvesten (= Keizersvest). Groot : 658 m². Totale opbrengst per jaar : 1462,72 F. (de vermoedelijke huurprijs was dus voor een huisje in het beluik 1,40 F per week en voor de overige huisjes dertien frank per maand)

Te Koop : Lange Wijngaardstraat : drie huizen en een beluik met veertien woningen groot 667 m2. Totale opbrengst : 1828,08 F.

24 Juni : De kerkfabriek van de Sint-Michielskerk had sedert enkele jaren het plan een nieuw hoofdaltaar te laten bouwen. De architect Minard werd met het ontwerp belast. Het altaar is in gebloemde gotische stijl; het onderste gedeelte is in wit marmer, de vijf treden zijn in rood marmer. De 32 beelden, die het altaar versieren, zijn het werk van de Antwerpse kunstenaar Van Arendonck. Gisteren is men begonnen het altaar te plaatsen.

26 Juni : De heer Dubois vraagt in de gemeenteraad waarom het Jerusalemstraatje niet geplaveid is.

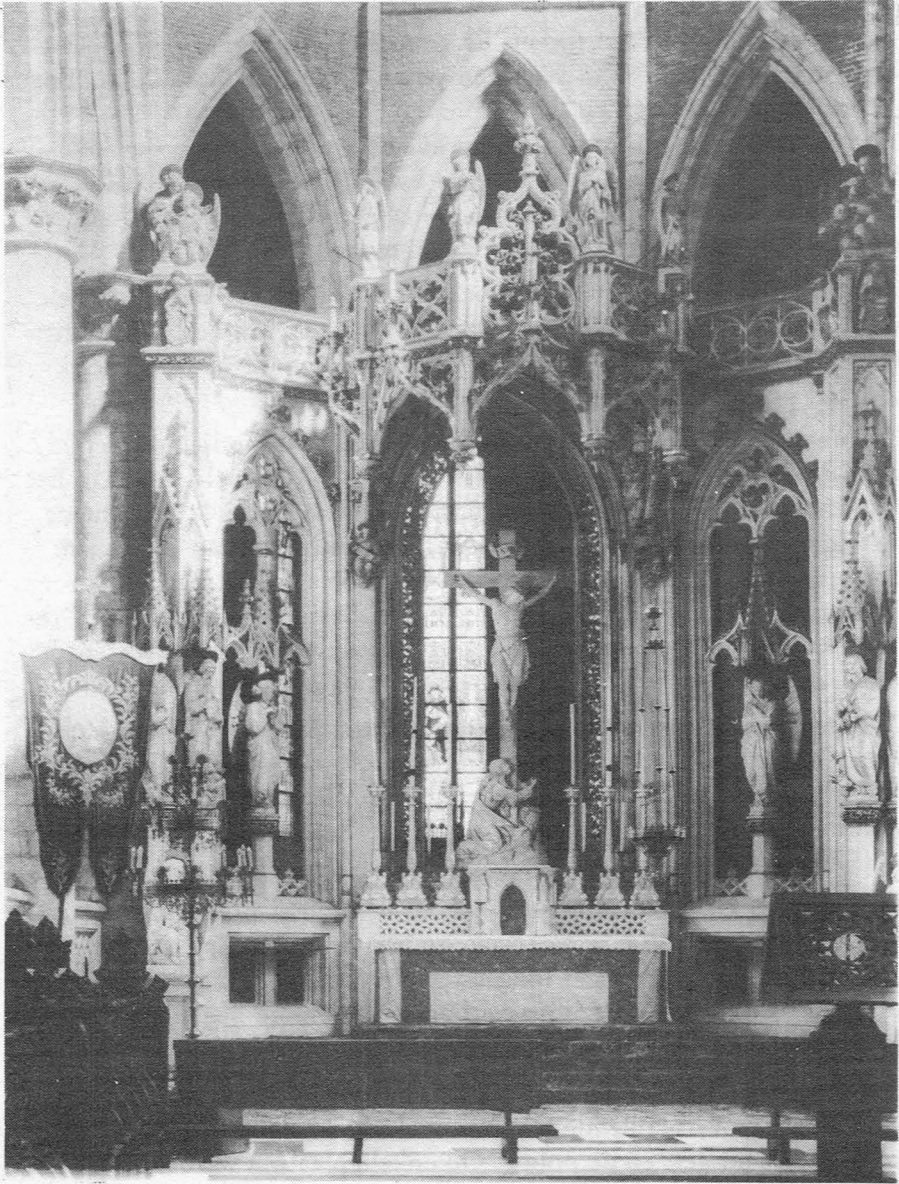
De minister van justitie vraagt aan het stadsbestuur de bouwmaterialen nodig voor het bouwen van de gevangenis op de Nieuwe Wandeling vrij te stellen van de octrooirechten omdat het een gebouw van openbaar nut betreft. De gemeenteraad wijst er op, dat al de andere gebouwen van openbaar nut zoals hospitalen, scholen, kerken onderworpen zijn aan het octrooirecht; het Liefdadigheidsbureau is onderworpen aan het maalrecht. Het motief openbaar nut is dus onvoldoende. De vraag wordt verworpen. De inkomsten van de octrooirechten op de bouwmaterialen bedroegen in 1858 90.387 F; in 1859 zijn deze inkomsten gestegen tot 141.876 F. De vermeerdering is hoofdzakelijk toe te schrijven aan een grotere invoer van kalk (+ 5000 F), bakstenen (+ 28.000 F), ijzer (+ 7000 F) en natuursteen (+ 9000 F). We mogen aannemen, dat voor de bouw van de gevangenis de staat ongeveer 50.000 F octrooirechten aan de stad Gent heeft betaald.

2 Juli : De beruchte De Geest, gewezen katholiek priester, die zich tot het protestantisme had bekeerd en in de Van der Doncktdoorgang woonde, waar hij boekjes tegen de Roomse godsdienst verkocht, heeft zich opnieuw tot het katholicisme bekeerd. Hij publiceert thans een brochure "Le libre examen du protestantisme ou motifs de mon retour au catholicisme".

5 Juli : Aan de tussentijdse verkiezingen voor de gemeenteraad namen slechts weinig kiezers deel. J. Vuylsteke, raadsheer, de Coster, Timmerman, A. Colson, Van der Beyl en Burggraave werden verkozen.

11 Juli : Aan een groot muziekfestival ingericht door de Koormaat-schappij met als voorzitter schepen de Maere, die volgens de Gazette van Gent Vlaamsvoelend is, nemen 36 maatschappijen deel.

Altaar van de Sint-Michielskerk. (Copyright A.C.L. Brussel)

18 Juli : Op het kerkhof te Sint-Amandsberg werd het gedenkteken ter ere van Mengal ingehuldigd. Door Victor Lemaire werd een medaille van 50 mm. met de beeltenis van Mengal gegraveerd. Een zilveren medaille kost 25 F, een bronzen medaille vijf frank.

23 Juli : Volgens het kontrakt met de pachter voor het plaatsen van

stoelen op de Kouter zal maar een recht van vijf centimes per stoel mogen gevraagd worden tijdens de concerten. De eerste verpachting had plaats op 4 juli 1858 voor een periode van tien jaar. De jaarlijkse pachtsom bedroeg tien frank.

De niet overdekte spoorwegwagens dienen in België nog voor het vervoer van de troepen. Dezer dagen kwamen te Mechelen 200 lotelingen aan, die vier uur lang aan een hevige regen waren blootgesteld. De jongelingen waren in een betreuringswaardige toestand.

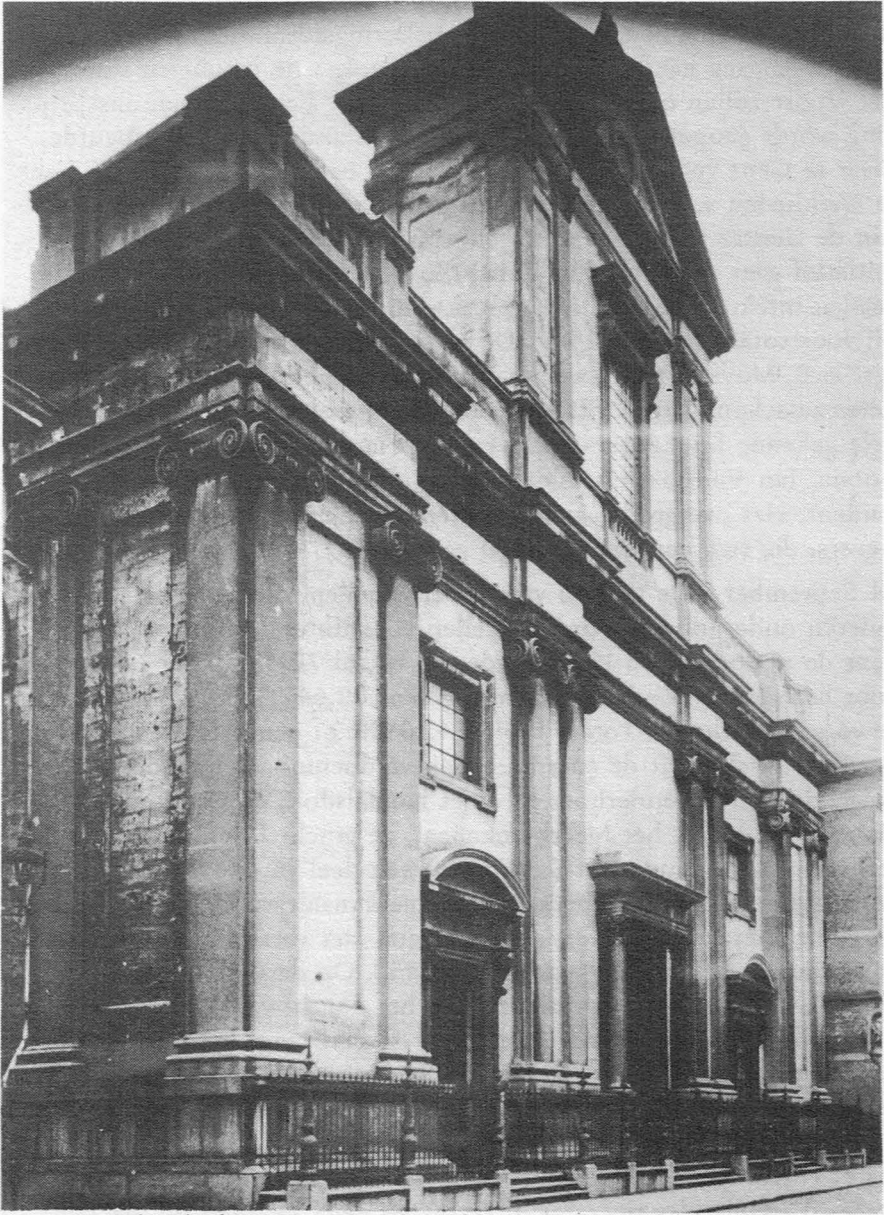
24 Juli : De gemeenteraad bespreekt het voorstel van het ministerie van openbare werken in verband met het graven van het verbindingskanaal tussen de Brugse Vaart en het kanaal van Terneuzen. Het kanaal zal gegraven worden 1868-69.

28 Juli : De Gazette van Gent betreurt, dat de uitnodigingsbriefjes voor de verkiezing van de officieren van de burgerwacht enkel in het Frans werden opgesteld. Op 2 augustus publiceert de G. v. Gent de uitslag van de verkiezing. Alzo krijgen we één beeld van de Gentse burgerij. Onder de verkozenen ontmoeten we : K. De Beer, H. Story, E. Cambier, K. Pickaert, Fredericq, F. De Bast, V. Bruyneel, B. Grenier. We hebben zo het gevoel, dat er een verband bestaat tussen de verkiezingen voor de burgerwacht en deze voor de gemeenteraad.

2 Augustus : Gisteren om negen uur is langs de spoorweg een karavaan Gentse werklieden vertrokken, die zich naar Rusland begeven. Een groot aantal vrienden en nieuwsgierigen hebben de stoutmoedige arbeiders uitgeleide gedaan. Volgens De Broedermin gaan deze werklieden naar Kiew.

18 Augustus : De gemeenteraad herziet de reglementen op de graanmarkt. Voortaan is het vervoer van granen en zaden op het grondgebied van de stad allè dagen toegelaten. De openbare markt wordt elke vrijdag gehouden. Het blijft verboden op andere dagen graan op de openbare weg te verkopen.

2 September : De G. van Gent meldt, dat op 26 augustus en op 2 september, op verschillende plaatsen in de stad soldaten gevochten hebben met burgers en de politie. Op enkele plaatsen werden venster-ruitens stuk geslagen. De Gazette van Gent vraagt wanneer eindelijk zal verboden worden, dat de soldaten buiten de dienst gewapend mogen uitgaan. De avond van de volgende dag trokken opnieuw troepen soldaten van 20 tot 50 man met de sabel aan de riem naar de omgeving van de Veldstraat. De soldaten hebben opnieuw de sabel getrokken in de Kromsteeg en in enige herbergen schade aangericht.

De Sint-Barbarakerk. Savaanstraat.

3 September : Metdepenningen, stafhouder van de orde van de advocaten, is gisteren tot voorzitter van de Concorde verkozen. Te Brussel heeft Michel Van der Voort geweigerd zijn belasting te betalen, omdat men hem geen Vlaams belastingsformulier wilde zenden. Deze weigering heeft een proces voor gevolg : de meubelen van Van der Voort zullen openbaar worden verkocht. Een nationale inschrijving wordt geopend. We weten niet wat in andere steden gebeurde, maar te Gent verschijnt in de Broedermin een oproep en bij de Gentse werklieden worden inschrijvingslijsten verspreid. Bilen, voorzitter van de Gentse vlasspinneren, is een van de propagandisten, maar het initiatief gaat zeker uit van Emiel Moyson. Broedermin publiceerde zestien intekenlijsten; in totaal brachten 607 personen hun steentje bij voor totaal van 100,17 F. De eerste persoon vermeld op de eerste lijst is E. Moyson voor twee frank, daarna komt de Gentsche Spinnersmaatschappij voor vijf frank en Bilen voor 25 centimes. Nog enkele gekende intekenaars : Lieven De Winne : 50 centimes, Felix Boone, Jan Verschaffelt, bloemist, Adolf De Franne, N. De Pauw, student. Het overgroot aantal intekenaars zijn echter spinners en wevers, die tien centimes hebben gegeven. (1)

24 September : De talrijke vaarten en kanalen, die door de stad moeten onderhouden worden, stellen voortdurend problemen. Tijdens de periode 1846-1857 werden in totaal 70 494,69 fr uitgegeven voor het gewoon onderhoud en nog eens 72.647,30 fr. voor buitengewoon onderhoud. Totaal : 143.141,99 fr of gemiddeld 11,928 fr. per jaar. Toch geeft de toestand geen voldoening. Gent moet de volgende vaarten onderhouden : het handelsdok, de Ottogracht, de Houtlei, de Lieve, het Meerhemkanaal, de gracht Dampoort tot Viserij, de gracht Dampoort-Sassepoort, een deel van de Schelde tot de Watermolen en nog een aantal kleine kanaaltjes. Opnieuw buigt de gemeenteraad zich over het probleem. Het verslag geeft ons een nauwkeurige beschrijving van de toestand. Op de wijk Heilig Kerst zijn een drietal kanaaltjes, waaronder het kanaal van Stekene. Het kanaal begint aan de Minnemeersbrug en gaat langs het Nieuwland, onder de Priesterstraat en achter de Sassepoortstraat met verschillende vertakkingen. Totale lengte : ongeveer 1000 meter, breedte ongeveer drie meter. Het verslag zegt "het zijn slechts des eaux stagnantes et corrompues. Il sert de receptacle aux eaux ménagères et aux fossés d'aisance des riverains; il reçoit les eaux chaudes de dix condensateurs de machine à vapeur. Ces eaux dans un état de fermentation putride continuel ne sont pas même propres aux usages grossiers des ménages et pourtant dans leur parcours elles doivent alimenter

deux filatures de coton, quatre d'étoupes, un atelier de construction, une fabrique de produits chimiques, une teinturerie, quatre brasseries, six blanchisseries". Zeker is de toestand ver van poëtisch. De toestand zal later verder worden besproken.

Zondag 26 september : Opening van de zaal Flora, Holstraat 40, Gent. Alle zondagen luisterrijke danspartijen. Toegangsprijs : 16 centimes per persoon, waarvoor men een pint bier bekomt.

30 September : Heden had de aanbesteding plaats voor het bouwen van een gevangenis op de Nieuwe Wandeling. De aanbesteding werd toegewezen voor 1.182.000 F.

2 October : De Broedermin verdedigt de volgende stelling : De innige vereniging van het liberalismus en de vlaamsgezindheid opent een heerlijk verschiep. Wat wij willen is het geluk, de welvaart, de grootheid van het Vlaamse volk. De taal is het voornaamste, maar niet het enige element der volkswelvaart. Om slechts enkele punten te vermelden, zo schijnen ons de schoolplichtigheid, de hervorming der militiewetten, de rechtvaardige verdeling der belastingen, zo wel over de verschillende streken als op de verschillende standen der maatschappij oneindig tot het algemeen welzijn te moeten bijdragen. Dezer dagen is het twintigste spoorrijtuig tweede klas vervaardigd in de werkhuizen Carels. Deze rijtuigen zijn meesterstukken wat betreft vorm en sierlijke decoratie.

3 October : De nieuwe Brusselse bierpomp is nu te Gent voor het eerst in gebruik in de Estaminet du Commerce in de Schouwburgstraat. De Brusselse bierpomp is aan te bevelen voor de tappers, die de gezondheid van hun klanten beogen. Met het nieuwe toestel is geen vergiftiging mogelijk. Het lichaam van de pomp is in porselein en de pijpen in glas; de pomp geeft 600 pinten per uur.

4 October : In de gemeenteraad verdedigt schepen De Maere-Limnander een voorstel tot oprichting van een maatschappij, die een badhuis zal bouwen. De schepen toont het nut aan van "les bains et lavoirs économiques" en wel omdat "les soins du corps sont entièrement ignorés de l'ouvrier". Op 30 oktober zal de gemeenteraad de statuten van een maatschappij Bains et Lavoirs publics goedkeuren. Het plan zou 100.000 fr. kosten. Er zijn echter geen belangstellenden om hun geld te plaatsen in de nieuwe maatschappij.

10 October : Lekkere porties konijn aan 32 centimes per portie. Alle zondagen en maandagen in Het Gouden Mandeken, Hooiaard, 28.

11 October : Men vestigt de aandacht van het schepencollege op de

noodzakelijkheid de Blaizantvest tussen de Brugse Poort en de Sassepoort te verlichten. Die weg, tussen twee waters gelegen, wordt 's avonds door veel werklieden, die van de verschillende fabrieken huiswaarts keren, gebruikt.

19 November : Men is reeds begonnen met de voorraad ijs voor de kelders op te doen. De naam Ijskelderstraat komt van het feit, dat vroeger daar kelders waren, waar ijs werd bewaard. Het maken van kunstijs begon pas op het einde van de 19° eeuw.

1 December : Bij de Kuldere (= weesjongens) zal een fanfare worden opgericht. Op 1 december overleed te Gent op 61-jarige leeftijd J.B. d'Hane-Steenhuyze, senator voor het arrondissement Aalst, oud lid van het Nationaal Congres en burgemeester van Elene. Hij woonde in de Veldstraat; hij werd begraven te Leeuwergem.

13 December : Het derde deel van de verzameling Borluut de Nordonck werd heden verkocht. Dit deel bevatte meer dan 12.000 stukken verdeeld in 2629 nummers (tekeningen en prenten) en heeft meer dan 40.000 F. opgebracht. Naast Gentenaars waren er ook een aantal vreemdelingen op de verkoping. Door de Koninklijke Bibliotheek te Brussel werden enkele loten aangekocht.

14 December : Heden overleed te Gent de student Adolf Dufranne. In een vorige bijdrage hebben we reeds gezien, dat Dufranne contact had met Bilén. Hij werd burgerlijk begraven op het kerkhof van de Dampoort. Dit verwekte heel wat opschudding. Gouverneur De Jaeger zond in dit verband een lang verslag aan de minister van binnenlandse zaken. (zie : H. Wouters : Documenten betreffende de geschiedenis der arbeidersbeweging 1853-1865 blz. 94). Het was de eerste burgerlijke begrafenis te Gent. De krant Le National van Brussel bracht een lang verslag van de begrafenis, verslag overgenomen en gecommuniqueerd door le Bien Public. (19.12.1859) Op het kerkhof van de Dampoort werden enkele afscheidsredenen uitgesproken, waaronder door M.J. Langlois van de vereniging Vlamingen Vooruit van Brussel, door Bilén en door E. Moyson. Deze drie personen zullen we samen straks opnieuw ontmoeten.

17 December : Te Gent had de eerste opvoering plaats van de opera Quentin Durward van Gevaert. Volgens de verslaggever in de G. v. Gent werd het een groot succes.

De broodprijzen waren in 1858 :

<i>Intra-muros</i>	3.1	14.2	25.4	25.7	15.8	7.11	12.12
Gebuild	33	31	30	37	32	29	31
Ongebuid	26	25	25	29	26	24	25
Rogge	15	15	15	19	16	16	17
<i>Extra-muros</i>							
Gebuild	32	30	29	36	31	28	30
Ongebuid	23	24	24	28	25	23	24
Rogge	14	14	14	18	15	14	16

In 1858 waren de broodprijzen het laagst sedert 1841 (in 1845 waren ze praktisch gelijk aan de prijzen van 1858). Ook het aantal behoeftigen gesteund door het Liefdadigheidsbureau bereikte het laagte peil sedert 1841 en bedroeg thans 17,9 %.

In het blindenhuis (Coupure) werd een school ingericht om de blinden te leren lezen. (Het Braille-schrift dateert van 1829-1834). Door de opening van het slachthuis had de verkoop van vers vlees aan huis een grote uitbreiding genomen. In 1858 vroegen 151 slaggers de toelating om vers vlees te verkopen. In 1859 zullen nog 31 aanvragen worden ingediend.

Na de stakingen in 1857 moeten we even het sociaal gebeuren van 1858 onderzoeken. In de kranten vinden we praktisch niets. Het archief Reeks R 7 U-1857-1865, dat politierapporten bevat, vermeldt wel enkele stakingen : op 27 maart bij Storme-Brasseur, op 28 april bij Parmentier, op 27 juli bij Morel. Telkens zijn het de wevers, die staken voor loonsverhoging.

We hebben reeds gezien, dat E. Moyson belangstelling had voor het lot van de textielarbeiders. Alhoewel hij sedert 1857 te Brussel verbleef, onderhield hij nauwe betrekkingen met het Gents arbeidersmilieu. Te Brussel had E. Moyson contact met de vereniging Vlamingen Vooruit, die in mei 1858 was opgericht en zich noemde "een vrijzinnige maatschappij met als doel de opbeuring van het Vlaamse volk bij middel van de moedertaal". E. Moyson wenste een Belgische werkersvereniging op te richten. De geschiktste vertrekbasis was natuurlijk Gent. Zeker op initiatief van E. Moyson werd te Gent op 25 december een feest ingericht, waarop aan Bilen zijn geschilderd portret zou worden overhandigd. Reeds op 24 december schrijft de hoofdcommissaris van Gent aan de procureur des Konings een brief, waarin hij het programma van het komend feest meedeelt. Op zaterdag 25 december werden de afgevaardigden van de vereniging Vlamingen Vooruit, leden van een Brusselse bronsgietersvereniging en een twintigtal Belgische werklieden van Roubaix aan het station afgehaald en vergezeld van een 900 Gentse wevers trok de stoet naar het

Spiegelhof. 's Avonds had er een eetmaal plaats.

Op zondag 26 december werd in het Spiegelhof een meeting gehouden, voorgezeten door Claerhout en Thys van de Brusselse bronggieters, Langlois ook van Brussel en E. Moyson. In zijn rapport schrijft de politiecommissaris : "Le sujet de leurs discours était l'enseignement obligatoire". Wel werden ook andere zaken besproken; zeker werd het belang van de samenwerking aangetoond.

Volgens het politieverslag werd de rust niet verstoord.

De Gentse pers schonk weinig belang aan deze manifestatie.

Op 4 januari 1859 zal le Bien Public nog eens de vergadering bespreken en verwijst in dit verband naar de Brusselse krant Le National, die tamelijk uitvoerig de meeting heeft behandeld. E. Moyson slaagde niet in zijn poging een Belgische werkersvereniging op te richten. Wat later zal de poging met meer succes hernomen worden.

1858 was een rustig jaar. Op wereldvlak kunnen vermeld worden : de verschijningen van de H. Maagd aan Bernadette Soubirous te Lourdes, de geboorte van de Zweedse schrijfster Selma Lagerlof, van Puccini en van Max Planck, de grondlegger van de quantenleer. De eerste Pullmantreinen rijden door Europa.

M. STEELS

(1) Zie : H. J. Elias : Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte, deel 2 blz. 332. Elias schrijft op blz. 332 : "We weten niet in hoever deze oproep gevolg heeft gehad". We weten nu, dat ongeveer 500 Gentse textielarbeiders hun loon voor half uur werk hebben gegeven.

Noot : In het artikel "Gent in 1856" wordt er gesproken over de Société Littéraire Gantoise, die gevestigd was in de Sint-Janstraat 18. Deze maatschappij is niet te verwarren met de maatschappij Le Club of Club des Nobles, die als ondertitel had "société littéraire" en gevestigd is in het Hotel Faligan op de Kouter. (zie Pr. Claeys : Pages d'histoire locale blz. 103).

GENTSE STADS- EN BINNENHUISGEZICHTEN IN FUNCTIE VAN DE ADRESKAART

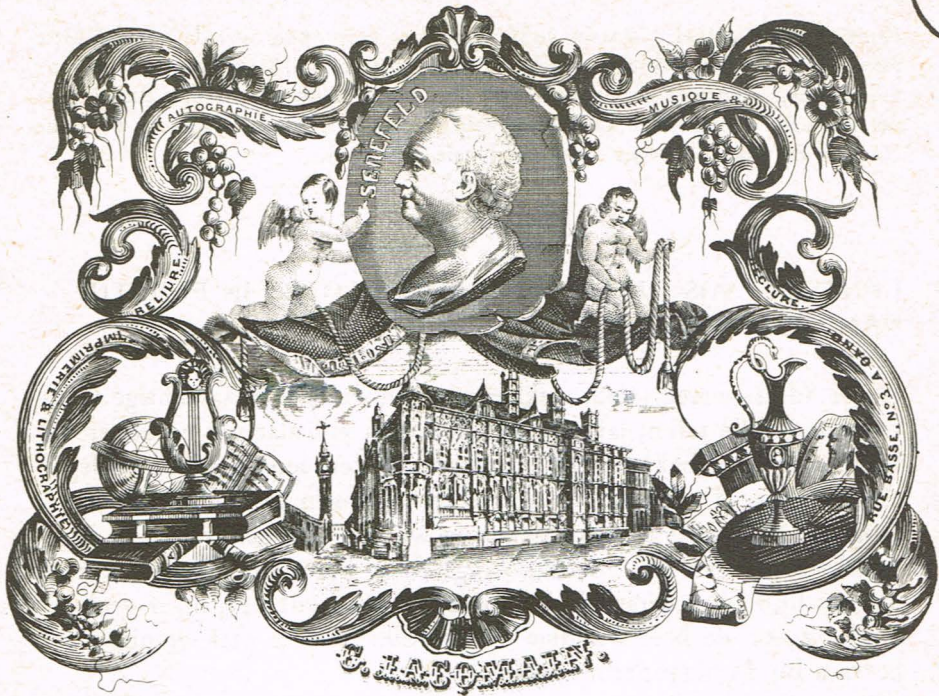
Als er adreskaarten (reklamekaarten) zijn die ons, waarachtige Gentenaars, in alle talen, jaja, aanspreken, dan zijn dat wis en zeker die kaarten waarop bekende of anonieme handen een of ander stadsgezicht afgebeeld hebben. Met name afbeeldingen van gebouwen die mogelijk niet meer bestaan. Waarom we voor die schijnbaar te verwaarlozen dingen dan zoveel belangstelling betonen ? Zeer zeker niet wegens hun veronderstelde iconografische waarde (1), maar veeleer omdat zowel de heemkundige als de volkskundige niet weinig baat hebben bij de bestudering ervan.

Wie degenen waren die in de jaren '40 van de vorige eeuw - want het gros van de bewaarde exemplaren dateren uit die jaren - bij een van de talrijke steendrukkers van de stad een of meer soorten kaarten besteld hebben ? In de eerste plaats waren dat de drukkers zelf, die - wie zich zelf helpt, helpt een goede vriend - hun uiterste best deden om met kwaliteit voor de dag te komen. In de tweede plaats was het het leger horecamensen die met hun litho's probeerden elke concurrent de baard af te doen. Doch over dat legertje straks meer.

Zoals gezegd besteedden onze drukkers een bijzondere zorg aan de afwerking van hun producten, die, zoals te begrijpen is, in groten getale verspreid werden.

Zowel de openbare bibliotheken (G.U.B.) als de private (Mus. v. Volkskunde, Mus. v. Sierkunsten, Hoger St.-Lucasinstituut); zowel de grote als de kleine verzamelaars, allen gingen en gaan er nog prat op de gelukkige bezitters te zijn van rijke of minder rijke collecties kaarten.

Al de drukkers in ogenschouw nemen van wie dergelijke gelegenheidsdruksels bewaard zijn, heeft geen zin. Laten we alleen aan *die* kunstenaars herinneren die werkelijk prachtwerk geleverd hebben : F. & E. Gyselynck, Cammenstraat; P. Vande Steene, Burgstraat 23; de Gebr. Vande Steene, Burgstraat 23; Mertens zoon, Koeistraat 8; T.

Afb. 1. (Verz. M.V.W.).

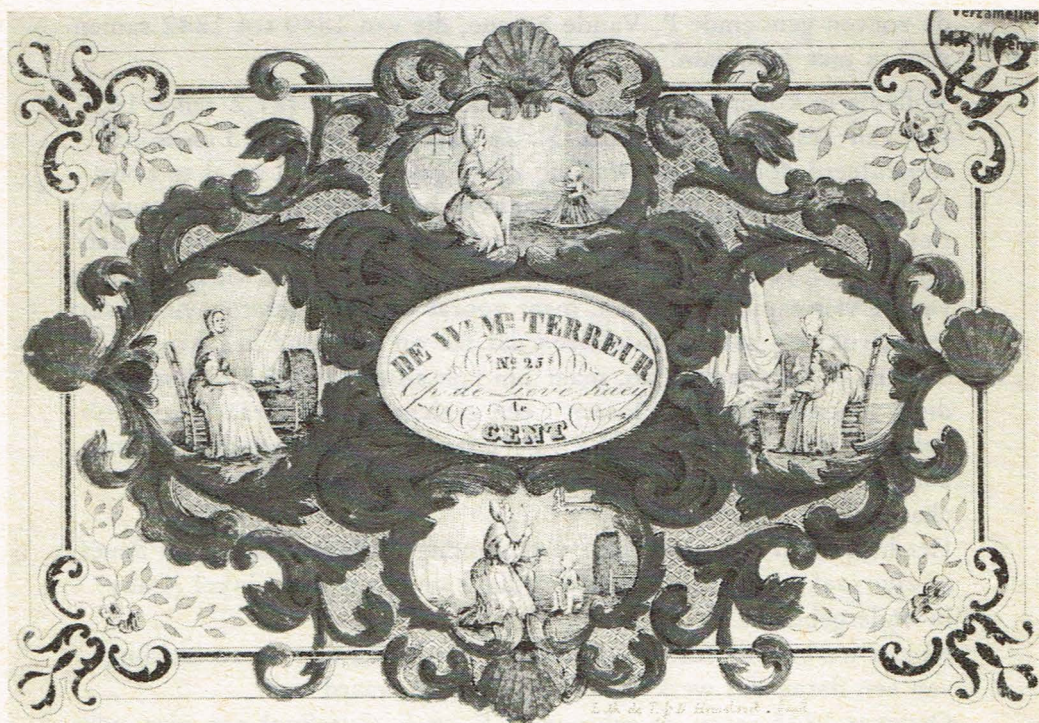
Impens, Reep 42; Ch. Kockenpoo. Oudburg 32; L. Defferez, Zandberg 12; Van Bree, Vrijdagmarkt 23; F. & D. Hemelsoet, Bij St. Jacobs.

Om tweeërlei redenen lieten we na *G. Jacquain* te vermelden. Primo omdat hij ontegensprekelijk de vruchtbaarste lithograaf geweest is en met de Gyselyncks en Defferez tot de knapste vaklui mag gerekend worden. Ontelbaar zijn dan ook de werkjes die zijn naam dragen. Denk maar aan de merkwaardige reeks stadsgezichten (Stadhuis met 2 uitvoeringen; Universiteit; Schouwburg; Gerechtshof; Graslei; St.-Baafskerk; St.-Pieterskerk; enz.), aan de nauwkeurige plattegronden (o.a. van Saurel), aan de prachtige in groot formaat geëxecuteerde chromolitho's episodes uit de Franse geschiedenis uitbeeldend. Secundo omdat we *zijn* adreskaart uitgekozen hebben om op deze plaats gereproduceerd en besproken te worden.

Van het kaartje (15,5 cm x 11,5 cm) zijn ons twee edities bekend; een in twee- en een in drie kleuren uitgevoerd. Van deze laatste (afb. 1) werd het grootste gedeelte van de lijst in goudgeel gedrukt: de erg gestileerde acanthusbladeren, de bloemen, de druiventrossen, de emblemen van de litteratuur, de muziek en de wetenschappen. In koperrood de met acanthusbladeren versierde schelpen, onder en bo-

ven de compositie aangebracht. De rest in het zwart : de teksten die ons alles meedelen betreffende Jacqmains specialiteiten : imprimerie & lithographie, reliure, autographie, musique, réglure en zijn adres, rue Basse n° 3 à Gand. Verder de twee putti waarvan één een gordijn aan het optrekken is en een andere die naar de naam wijst van een in een medaillon geportretteerd personage. Twijfelen is uitgesloten : Jacqmain heeft op zijn manier hulde willen brengen aan degene aan wie hij indirect zijn vakmanschap te danken had : *Senefelder* (2) Het middenveld van de kaart wordt ingenomen door de eveneens in het zwart getekende afbeelding van het Stadhuis. Bemerkt de afwezigheid van de monumentale trap kant Hoogpoort en de aanwezigheid van de door P.-J. Goetghebuer gebouwde "Napoleontische" trap kant Botermarkt. Vergelijk terloops met de afbeeldingen verschenen in G.T. van maart en september '77

Om in de sfeer van de drukkerswereld te blijven, laten we ook *Gregoire Janssens* zijn zegje zeggen. Natuurlijk bij monde van zijn kaartje. Ook dit werkje (14,5 cm x 10,5 cm) (afb. 12) is driekleurig : goudgeel, koperrood en hemelsblauw. Een trompetterende Gentse

Afb. 2. (Verz. M.V.W.).

engel en een door de engel zwaaiende lange wimpel omlijsten een gezicht dat er niet om liegt : links de St.-Pieterskerk; op de achtergrond de alombekende torenrij. Te midden van het landschap de wijde Muinkmeersen. Rechts een trein die de "Zuidstatie" komt te verlaten en - de graveur heeft zijn ogen de kost gegeven - zijn goede (linker)kant houdt. Een bijna identieke gravure gebruikte P. Vande Steene als illustratie van een zijner kaarten.

Janssens, de eigenaar-uitgever van de tweetalige "De Zondagbode, Annoncenblad voor de Stad Gent en derzelver regterlyk arrondissement", 4 bladzijden druks, dagtekent van 1844. Lang was Janssens er de uitgever niet van, want, lezen we, was "het bureel van het Blad gevestigd ter drukkerij van de gebroeders Michiels, Onderbergen 2bis". Op 5 jan. 1896 volgde Em. Adriaensens, 45, Koornmarkt, de Michielsens op.

Een zeer modern aandoende bijzonderheid mogen we niet onvermeld laten. Het blad werd namelijk "Gratis uitgedeeld ten getalle van 600 Exemplaren. Buiten deze kostelooze uitdeeling kan men dit Blad bekomen aen 3.00 fr 's jaers (zegge ZES hele centiemmen per nummer !) voor de Stad en 3,50 fr voor den buiten". De litho is het werk van de zoëven genoemde P. Vande Steene, die van 1840 tot 1842 samenwerkte met Jacquain.

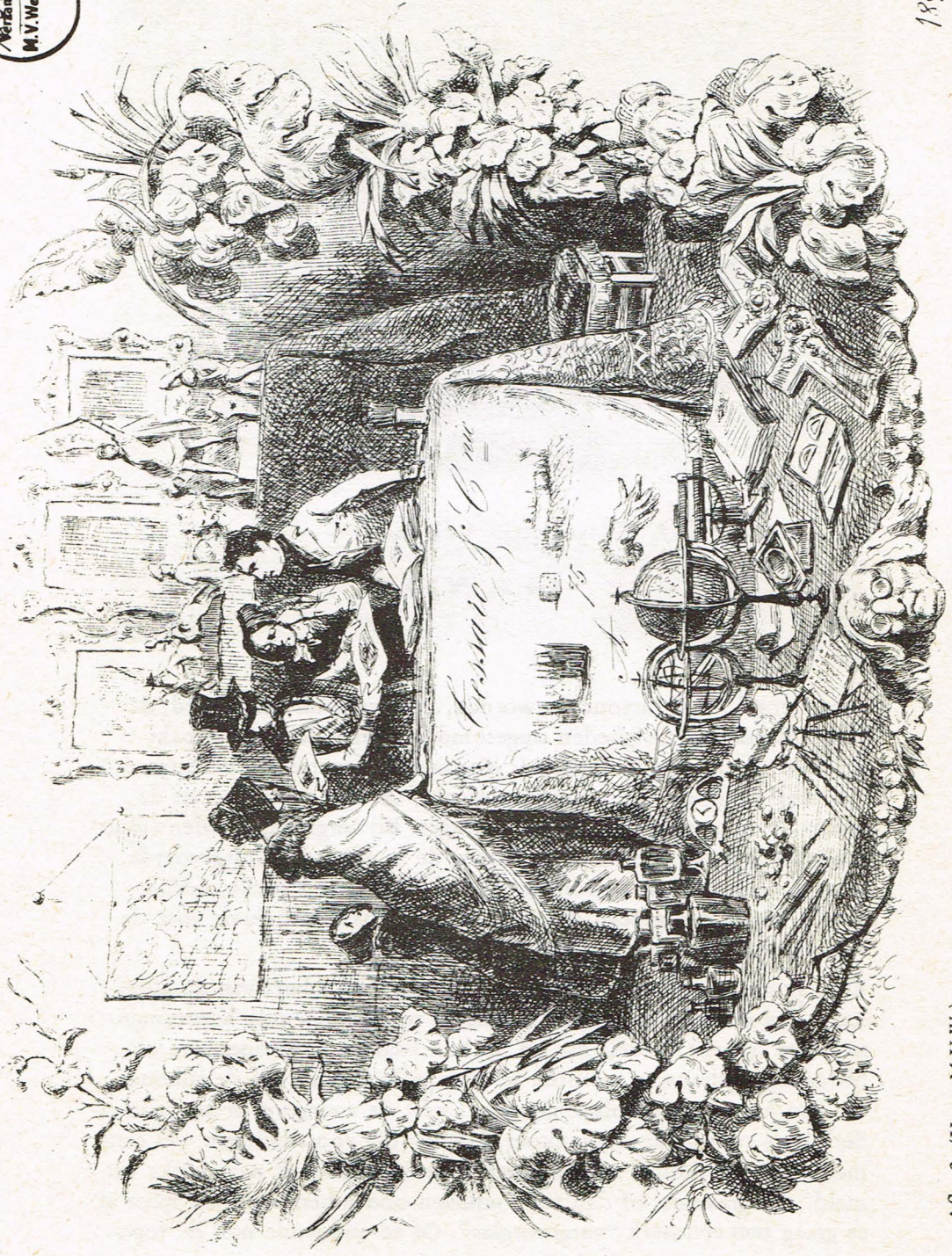
Volledig in koperrood uitgevoerd is de grote kaart (21,2 cm x 14,8 cm) van Tessaro & Cnie (afb. 3). Ze dagtekent van 1843 en is lithografeerd door *Dillen*. Wat die zg. uitgever Tessaro zo al te koop aanbiedt : boeken, platen, landkaarten, beeldhouwwerken, tekengrief, globen, enz. Om tweeërlei redenen verdient de kaart van naderbij bekeken te worden. Ten eerste wegens de typische klederdrachten van de vier aspirant klanten, maar vooral wegens Tessaro's visitekaartje, gedrukt op het wit tafelkleed dat tot op de grond neerhangt.

Tessaro & Cnie leest u zo, maar om zijn adres te weten te komen dient u een rebus op te lossen : een gezicht op een straat / een dubbelsteen / een buitengezicht / 75 / letter A / een handschoen. Probeer de rebus op te lossen. Hier is het adres : rue / dé = des / champs / 75 / à / Gand.

Het huis heeft een eeuw lang dat nummer gedragen, ook toen Sauer er zijn zaak waarnam. Tegenwoordig is er een textielwinkel (Gaby) in ondergebracht.

Mogen we het hoofdstuk "Drukkers" besluiten met de vermelding van een detail dat werkelijk het vermelden waard is ?

Omtrent 1845 gaven de gebroeders *F. en E. Gyselinck* een uitzonderlijk luxueuze kaart uit (17,5 cm x 13 cm) : gouddruk op gitzwarte

Afb. 3. (Verz. M. V. W.)

Afb. 4. (Verz. M.V.W.)

achtergrond. In 6 cartouches worden, in zilverdruk uitgevoerd, de verschillende bedrijvigheden opgesomd waarmee de zaak uitpakt : Editeurs d'ouvrages littéraires // Magasin de fournitures de bureau // Librairie en gros // Répertoire musical // Atelier de réglure et de reliure // Abonnement à divers ouvrages. Bij vergissing werden (waarschijnlijk op zeer weinig exemplaren) de in zilverdruk uitgevoerde teksten *ondersteboven* gedrukt. Wat natuurlijk een gekke indruk maakt. Hoeft het gezegd dat die weinig talrijke *misbaksels* voor de verzamelaars een zeer gegeerd aas betekenen ?

Even grote, om niet te zeggen nog grotere liefhebbers van de adreskaart dan de drukkers waren beslist de reeds genoemde horecamensen. Het spreekt vanzelf dat zij op hun kaarten geen openbare of historische gebouwen wensten te zien pralen, maar wel de silhouetten van hun eigen etablissementen. Liefst de voorgevel ervan, uitzonderlijk de tuin of de binnenkoer. Dat we die voorstellingen wel eens met de nodige korrel zout moeten aanvaarden, hoeft nauwelijks vermeld : de graveurs, of dan toch enkelen onder hen, werkten maar al te graag met een sterk "vergrootglas". Of ze zodoende met de topo-

grafische waarheid een loopje namen ? Kom, met de heren opdrachtgevers in ons gezelschap kunnen we hun dat beetje vrijheid niet al te kwalijk nemen.

Het valt ons beslist niet gemakkelijk een oordeelkundige en verantwoorde keuze te doen onder de massa (iconografisch ?) materiaal dat hier en elders te wachten ligt om bekend gemaakt te worden. Ere wie ere toekomt. In de Wegwijzer van 1834 troont op de eerste rij van de "Hostelryen, afspanningen en logementen" het hotel "Hôtel der Peêrdenpostery, kauter". Wel kennen we degene welke in de veertiger jaren als dusdanig bedrijvig was : Adolphe Pauw, Kauter 25. Het is zijn adreskaartje dat ons zulks mededeelt (11 cm x 7 cm), auteur onbekend; een schoolvoorbeeld van minutieuze arbeid.

Een heel wat grotere kaart (25,5 cm x 17,5 cm), afgebeeld in G.T. van 1974, blz. 184, ontworpen door B. Fabronius, gelithografeerd door L. Stroobant en uitgegeven door de ons bekende Tessaro, is het vermelden waard al ware het maar wegens de straattoneeltjes waarmee de tekenaar ze om zo te zeggen gestoffeerd heeft : met hun wandelstok gewapende heren, met hun parasol paraderende dames, op Kouterse banken uitrustende paren, een wegrijdende postkoets, ruiters die postboden kunnen zijn.

Ook Ch. Dubus, een van de opvolgers van Pauw, liet door F. en E. Gyselynck een kaartje drukken (15 cm x 10 cm) (afb. 9). U herkent maar al te goed de Hoofdwacht en een gedeelte van het Grand Thé-

Afb. 5. (Verz. D.M.)

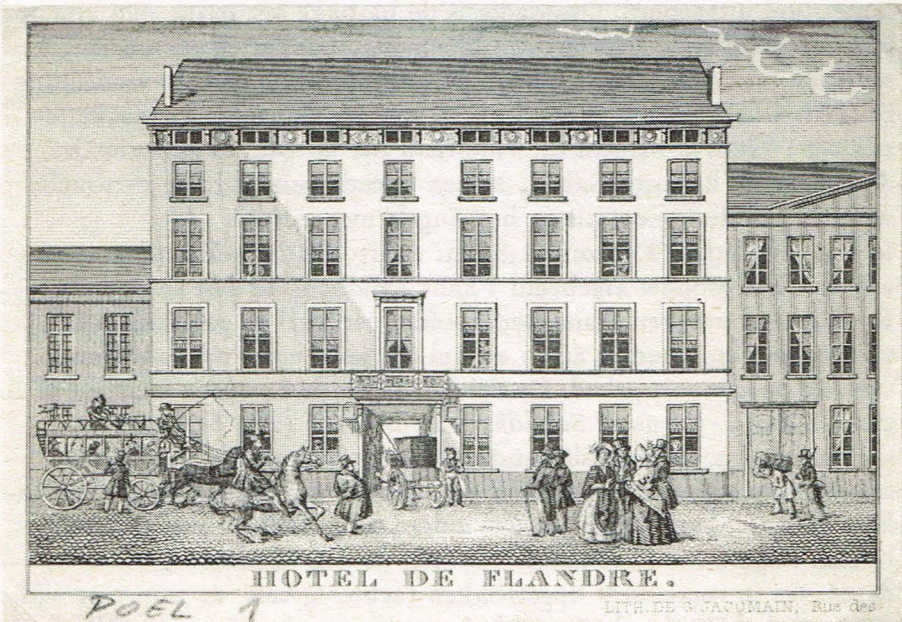
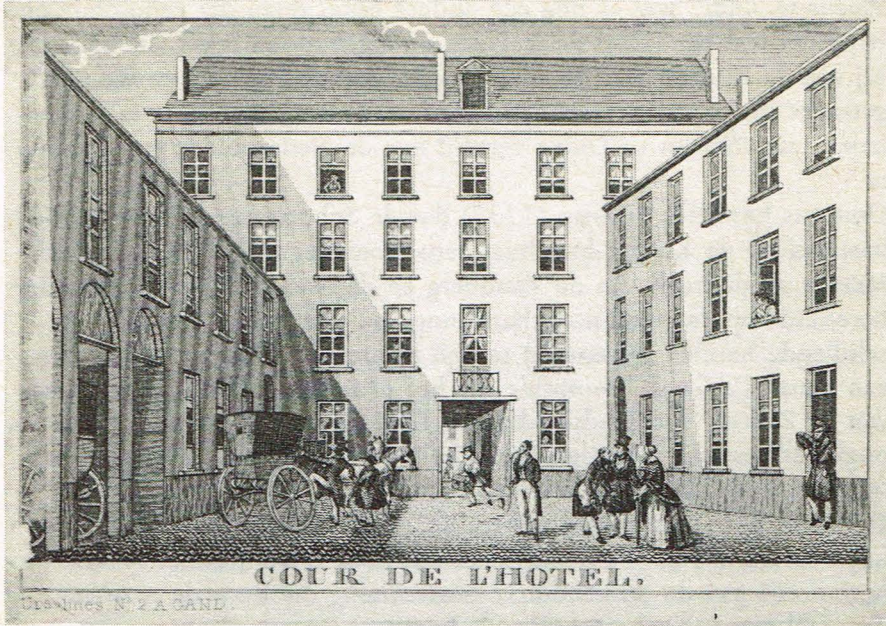
âtre. De op het drukwerkje aangekondigde "Table d'hôte om 1 en om 4 ure in de zomer maenden" wordt maar liefst in 4 talen gepresenteerd.

De kaart onderscheidt zich van de reeds behandelde kaarten van een informatie die we op de achterzijde van het ding aantreffen : onder de titel van "Monuments et objets dignes d'être visités" worden niet weinig bezienswaardige gebouwen van de stad op een rijtje geplaatst. Het Grand Théâtre (natuurlijk !); het Palais de Justice, het Beffroi, het Hôtel-de-Ville, het Hôtel de l'Octroi (Pakhuis), de Jardin Zoologique, de Ruine de St. Machaire (St.-Baafsabdij), en nog veel andere toeristische objecten. De Académie de Peinture et Musée zijn al evenmin vergeten : "On y remarque un tableau de Rubens, des productions de Crayer, Rombauts, Jordans (sic), Porbus (resic), Van Cleef, Duchâtel, Michel Coxcie."

Dit nog ten titel van inlichting : In 1737 herbouwde de Schuttersgilde van St.-Sebastiaan op de Kouter hun Gildenhuis dat ze van 1548 tot 1555 aldaar opgetrokken had. Op het einde van de 18de eeuw verhuurde ze het gebouw aan "Sieur" Désiré Busso, die in een gedeelte van het pand (de 4 traveeën links) een "Poste aux Chevaux" installeerde. Het overige gedeelte (10 traveeën) herschiep hij in een hotel dat vanzelfsprekend "Hof van St.-Sebastiaan" genoemd werd. In 1797 werd hij er de eigenaar van. En de Post en het hotel breidde hij in 1815 uit met de bouw van twee volledige verdiepingen, alzo de mooie gevel van B. De Wilde genadeloos verwoestend. Meteen herdoopte Busso het Hof in "Hôtel de la Poste".

Het is die nieuwe gevel die op de kaart afgebeeld is. Let op : het middengedeelte van het hotel vertoont een vooruitspringend bijgebouwtje, een soort erker, waarvan het platform van een metalen balustrade voorzien is. Dit bijgebouwtje diende oorspronkelijk als woning van de lokaalbewaarder van de Gilde. Naderhand werd deze "conchiergeri" herschapen in een café. Daar werden uiteraard alleen koffie, thee en chocolade, dus geen alcoholische dranken gedebiteerd. Niet voor eeuwig want weldra zal het koffiehuis in een staminee veranderd zijn, een staminee die men ten onrechte "Le Caveau" alias "Het Kelderken" zal betitelen. Wat de Gyselyncks vergeten tekenen hebben is de tafel die zich voor Het Kelderken bevond en waaraan een publieke schrijver druk bezig is een paar klanten schrijvend te woord te staan. Op een bepaald ogenblik (1849) scheurde de "Poste aux Chevaux" zich van het hotel af, stak zich in een nieuw kleedje om veilig onderdak te verlenen aan de vereniging "Union". Tegenwoordig maakt het gebouw deel uit van de Handelsbeurs.

Afb. 6. (Verz. D.M.)

“Sieur G. Oldi” was er nog een andere horecaman die gedurende een bepaalde tijd het Hôtel de la Poste opengehouden heeft. In welk jaar hij van de Kouter naar de Nederpolder verhuisd is hebben we niet getracht uit te vissen. Wat een hele boel belangrijker is, is te achterhalen wat vóór en na Oldi's verblijf aan de Nederpolder zoal geschied is.

Omtrent hetzelfde tijdstip (1737) dat de Schuttersgilde van Sint-Sebastiaan op de Kouter hun huis heropbouwde, trok J.-B.-I. Vanden Meerse op de hoek van de Zandberg en de Nederpolder een luxueus herenhuis op dat men naderhand nog zou uitbreiden. Na door verschillende handen gepasseerd te zijn kwam het complex in het bezit van baron Casier de Hemptine die het prompt ter beschikking stelde van de Zusters der Kindsheid Jesu. Tijdelijk brachten deze er een ooglijdersgesticht in onder. Zoals bekend zijn het bejaarden die er tegenwoordig hun thuis hebben.

Doch eer het zover kwam richtte de zoëven genoemde Oldi er een hôtel-restaurant in. Twee adreskaarten door onze hotelier verspreid herinneren aan de onorthodoxe bestemming die door de man aan een deel van het gebouw gegeven heeft.

Een van de kaartjes (12 cm x 8 cm) (G. Jacquain) is grotendeels in koperrood uitgevoerd. Overdadig is de barokke versiering met zijn op leeuwen gelijkende figuren, zijn bloemenguirlandes, vruchten en schelpen. Een Atlas torst een brede omlijste plaat met de vermelding HOTEL OLDI op zijn schouders. In een ovaalvormige cartouche lezen we : “Près la Maison de Ville tenu par G. Oldi ex-propriétaire de l'Hôtel de la Poste Gand”. In een tweede gelijkaardige cartouche wordt dezelfde informatie in het Engels meegedeeld.

In een mini-litho (2,4 cm x 1,8 cm; zwartdruk) worden de twee gevels van het gebouw afgebeeld : kant Zandberg de drie trapgevels van elk drie traveeën; kant Nederpolder een veel te geïdealiseerde voorstelling om goed te zijn : zoveel traveeën heeft de hoofdgevel van het pand nooit gehad. De lithograaf van het tweede kaartje (11,5 cm x 8 cm; J. Hegen & Schildknecht, Brussel) (afb. 5) is heel wat secuurder, dus waarheidslievender, te werk gegaan. Ze is eveneens tweekleurig : lijst in koperrood; een gezicht op de tuin en de binnenkoer in zwartdruk. Zoals we dat inderdaad schilderachtig decorum te zien krijgen kunnen we het vandaag de dag in natura gaan bewonderen. De in rococostijl opgetrokken (achter)gevels, de tuin met zijn vijver. Enkele treden hoger op de koer die van de tuin gescheiden is door een smeedijzeren balustrade. Bemerkt verder de even kunstvol gesmede balustrade aan de trap rechts en aan het balkon boven de

Afb. 7. (Verz. M. V. W.).

koetspoort. Ook de koets die wacht om bespannen te worden. En de St.-Baafstoren op de achtergrond. Hegen & Schildknecht hebben waarachtig geen detail over het hoofd gezien !

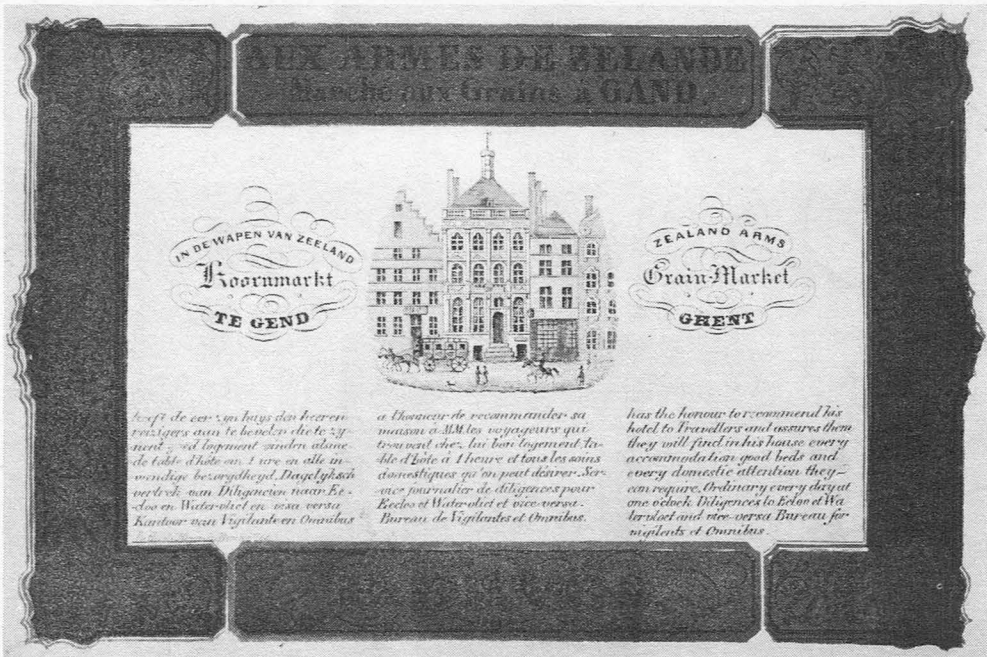
De gevel van het "Hôtel du Comte d'Egmont, Petit Marché aux Grains à Gand" afgebeeld op een kunstig uitgevoerd kaartje (11 cm x 8,2 cm door *F. & E. Gyselynck*) (zie G.T. 1975 blz. 207) lijkt slechts van (heel) ver op die van "Den Enghel" die we al kuierend langs de Graslei kunnen bewonderen.

Op de hoek van de Crommesteeg (nu St.-Niklaasstraat) en de Kleine Koornmarkt (nu Cataloniëstraat) trok de meer dan bekende bouwmeester Christoffel Vanden Berghe - dezelfde die ons Schippershuis optrok - in 1527 voor rekening van de Metsers een gildehuis op dat beslist een parel van laat-gotische kunst mocht genoemd worden.

In 1539 door Keizer Karel verbeurd verklaard werd het Metsershuis openbaar verkocht. Onder degenen die het gebouw naderhand bezaten of bewoonden dienen de twee befaamde Gentse drukkers Cornelis en Gelein Manilius vermeld te worden, stadsgenoten die we zo goed kennen ter wille van de talrijke Gentse almanakken die decennien lang van hun persen kwamen. Reeds in de 17de eeuw werd het pand in een hotel omgetoverd uitstekend "Den Prince Vaudemont". Weldra zou de prins de plaats moeten ruimen voor een graaf : Graaf van Egmont. In 1852 vond een der elkaar opvolgende hoteliers het nodig het aangezicht van zijn etablissement op de bekende 19de-eeuwse manier te moderniseren. De te veel uitstekende stenen versieringen werden gewoon weggekapt om, wat na de schoonmaak overbleef, met een dikke kalklaag te overdekken. Die aartslelijke bepleistering heeft niet verhinderd dat het gewezen Metsershuis sedert 4 april '77 op de lijst van de beschermde stadsgezichten geplaatst werd. Inmiddels uitgevoerde herstellingen (verwijderen van de kalklaag) brachten aan het licht dat men in 1852 de oorspronkelijke gevel (behoudens de nu verdwenen architectonische versieringen) niet vernield werd. O.a. legde men een in steen gebeiteld schild (van de metsers ?) bloot.

Het Metsershuis dat aan de Graslei te pronken staat - ten onrechte "Den Enghel" uitstekend, is een trouwe nabootsing van het echt huis dat even voor de Wereldtentoonstelling van '13 verwezenlijkt werd.

De oudste ons bekende kaart bestaat uit twee luiken (12,5 cm x 8,5 cm; *G. Jacquemains*) en dagtekt van 1838 of vroeger (afb. 6). Ze staat op naam van "Hôtel de Flandre; Flanders Hotel; L. Dubus;

Afb. 8. (Verz. M.V.W.)

Gand; Ghent". Zonder enige twijfel een verwant van de ons bekende Charles.

Om drieërlei redenen gunnen we de litho een plaats in de galerij der merkwaardige Gentse adreskaarten. Primo wegens de waarheidsgetrouwe weergave van het gebouw. Secundo wegens de afbeelding van de binnenkoer en de toneeltjes die zich hier zogoed als voor het huis afspelen. Tertio wegens de opsomming van "Monuments et Etablissements publics A Visiter" waarmee een der achterzijden van het drukwerkje letterlijk gevuld is. Liefst 26 aanbevolen bezienswaardigheden waaronder La Citadelle, L'Institut des sourds-muets, La Maison van Artevelde, Le Grand Bassin, Le Théâtre Rhétorique. Een N.B. herinnert eraan dat "Il y a ensus plusieurs belles manufactures et des Cabinets de tableaux". In een tijd dat nog geen sprake was van een Ministerie of een Bureau voor Toerisme kan een door een hotelier genomen initiatief alleen maar verwondering baren en bewondering afdwingen. Zoals men weet verleent het gewezen hotel tegenwoordig onderdak aan financiële instellingen : Crédigand, Cooreman en Saverys en nog een paar kleinere zaken.

Van oudsher waren de Koornmarkt en de erin uitkomende straten (Kleyne Koornmarkt; later Cataloniëstraat), Klein Turkije met als

M.V.W.
Verzamelings

HÔTEL DE LA POSTE

Table d'hôte
à 1 heure et
à 4 heures
pendant les
mois d'été.

TABLE D'HÔTE
um 1 und
um 4 Uhr
während den
Sommermonaten.

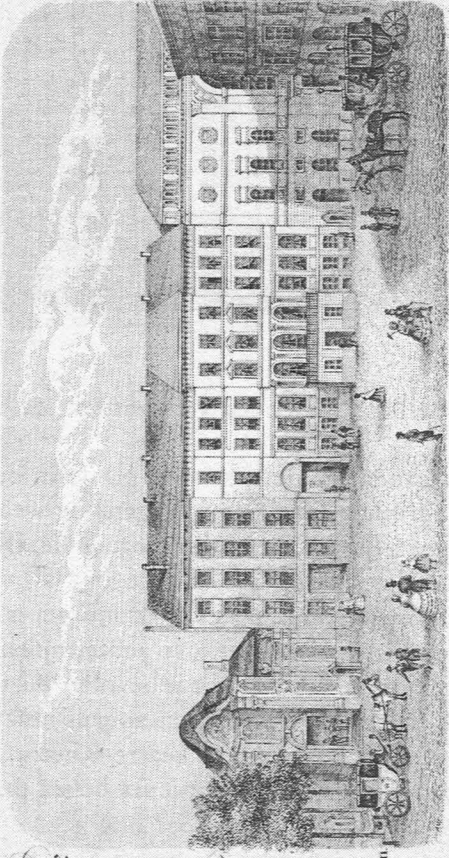

Table d'hôte
at 1 and 4
o'clock during
the summer
months.

TABLE D'HÔTE
om 1 en om
4 ure in de
zomer
maenden.

CH. DUBUS,
Place d'Armes
CAND.

Lith. et Sculp. Godefr. Gaud.

Aff. 9. (Verz. M.V.W.)

verlengstuk het Gouden Leeuwplein, de Donkersteeg en de Hooiaard, de verzamelplaats van Gents voornaamste Hostelryen, Aubergien daer men logeert te voet en te peerd en een hoop staminees. Ik denk onwillekeurig aan de Kleine en Grote Sterre alias l'Etoile (kaartje in G.T. 1974 blz. 159), de Dry Coninghen, den Bonten Hert, den Rooden Leeuw, het Bourgoins Cruys, den Haesewind, den Grootten en den Kleinen Olifant, het Hof van Weenen alias la Cour de Vienne (kaart in G.T. 1974 blz. 199), den Graaf van Egmont, het Daembert, de Waepen van Zeelandt, enz. De kaart van laatstgenoemd hotel "Aux Armes de Zelande, Marché aux Grains à Gand" (afb. 8; 13 cm x 8,7 cm; *Hegen Bruxelles* een juweeltje van litho. Het huis is het enige Vry Huys Vry Erve dat de Koornmarkt nog rijk is. Opgetrokken in Lodewijk XIV-stijl (1702) mag zijn gevel tot de schilderachtigste van de stad gerekend worden. Helaas, sedert de gewezen bokser Tyncke het verlaten heeft werd het Huys hoe langer hoe meer door de tand des tijds gehavend. Reeds sedert lange jaren zit de ontWAPENde schoonheid in een lelijk houten harnas geprangd. Hoe jammer ! Het kaartje is niet alleen interessant wegens het mooi vignet maar evenzeer wegens de aanbevelingen die in drie talen "den heeren reizigers" verstrekt worden.

In mindere mate bedeed was de Kouter die mocht prat gaan op een Hof van St.-Sebastiaen, een Franschen Schilt, een Waepen van Engeland beter bekend als "Boerenhol", een Hôtel Royal en veel druk bezochte koffiehuisen : het Café Montmorency, het Kafé-huys der Arcaden, der Bellevue, het Café Suisse, de Nouveau Café des Arcades, enz. Een derde trefpunt van horecabedrijven zal in de jaren '30 ontstaan dank zij de aanleg van de spoorweg, de bouw van het (Zuid) station en de opening van de Statiestraat die de "Statie" verbond met het meteen geschapen Arteveldeplein. Allemaal aan de Statiestraat rezen uit de grond Den Gouden Arend, het Hôtel de Hollande, A la grande Cour royale "Estaminet, restaurant et logement; Table d'Hôte à l'heure" (nogal wat te "grand" op zijn kaart afgebeeld), het Hôtel de la Cour de Commerce, A la petite Cour royale "Estaminet et logement au coin de la nouvelle rue conduisant à la Station du chemin de fer" (om zeker niet verloren te lopen !), het Café de l'Europe. Coin de la petite rue de la Station (werd Schepenvijverstraat), de Descenté du Wagon, en last bust not least "A la Ville de Termonde; Estaminet Logement Restaurant vis-à-vis l'entrée de la Station de chemin de fer Gand". Het kaartje van deze "ville" (13 cm x 9 cm; lith. de *Vander Poorten*; afb. in G.T. 1975 blz. 204) mogen we niet achteloos voorbijgaan. Dat men het hotel zo maar niet voor

EXPOSITION INTERNATIONALE
DES PRODUITS DE LA MANUFACTURE
DE BRUXELLES
1889
MÉDAILLE
D'OR

EXPOSITION INTERNATIONALE
DES PRODUITS DE LA MANUFACTURE
DE BRUXELLES
1889
MÉDAILLE
D'OR

Filature de Coton et Tissage mécanique

CAHILLÉ BROSSE
A GAND.

LE GAND DE LA MANUFACTURE DE BRUXELLES

Afb. 10. (Verz. M.V.W.)

de grap "de Termonde" genoemd heeft mag blijken uit het feit dat Gent de ene terminus en Dendermonde de andere was van het spoorwegvak dat op 28 sept. 1837 feestelijk ingeluid was geworden. Het in beeld gebracht station is natuurlijk de eerste uitgave ervan. Achter het gebouwtje zijn een stoom uitbrakende locomotief en verschillende spoorwagens te zien en op de achtergrond de schoorstenen van de aan de St.-Pietersnieuwstraat gelegen fabrieken.

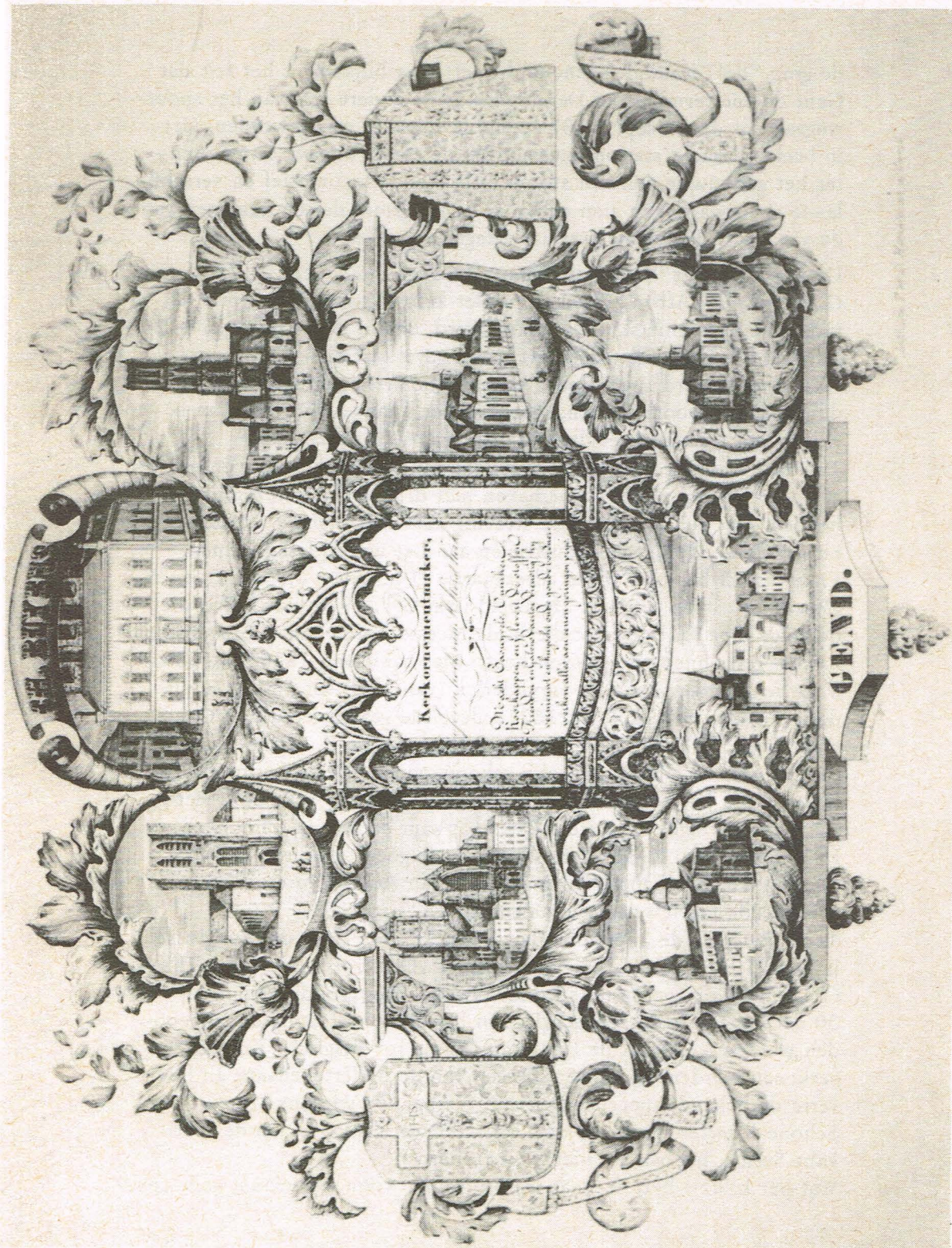
De kaart van het "Hôtel du Chapeau Rouge" (22,5 cm x 17,5 cm; G. Jacqmain) (Afb. 7) laten we u niet kennen omdat het hotel destijds ook Kruidenierskuis genoemd werd, omdat A. Dürer er in 1521 gelogeed heeft, omdat de kaart u een gevel laat zien die op pure fantasie gebaseerd is of omdat we een door vier paarden bespannen diligence zien voorbijhollen, maar wel om eens en voor altijd te bewijzen van welk een gehalte het werk van J. Jacqmain is.

Tot daar een zeer onvolledig overzicht van wat de horeca-mensen zool op het gebied van reclamemaken met drukwerk verwezenlijkt hebben. Met een nog mindere streving naar volledigheid zullen we nu enkele handelslui en industriëlen aan het woord laten komen.

François Scribe zoon wiens adreskaartje (10,3 cm x 6,8 cm; F. en E. Gyselynck) sterk vergroot afgebeeld is in G.T. 1976 blz. 198 is niet de enige fabrikant geweest die in de Meeste Toren van 's Gravensteen katoen gesponnen en geweven heeft. Met name van 1836 tot 1852. Voor hem deden dat F.H. Heyndericx (van 1798 tot 1800); Heyndericx' zoon (van 1800 tot 1827); dezelfde geassocieerd met Couvreur (van 1827 tot 1836). In 1853-1854 deelde F. Scribe zoon de directie van de fabriek met zijn schoonzoon H. Delise-Scribe. Deze laatste deed het zonder zijn schoonvader van 1855 tot 1867. Het jaar daarop volgde A. Lutens-Delise op zijn beurt zijn schoonvader H. Delise op om de spinnerij-weverij voor goed te sluiten in 1885. Stippen we volledigheidshalve aan dat Van Acker-Ceuterick en Cie een tweede fabriek deden draaien van 1827 tot 1837.

Toen direct na de Septemberdagen van 1830 er door de orangistische industriëlen (J. Rosseel, J. Voortman, L. Delecroix, Lousbergs-Thiry, C. De Bast, e.a. gerugsteund door talrijke grootgrondbezitters, op 30 december een verzoekschrift aan het Nationaal Congres aangeboden werd vragend dat de Prins van Oranje tot Belgische Koning zou verkozen worden, was F. Scribe een van de ondertekenaars. In hoeverre de bekende mecenas Fernand Scribe, aan wie ons Museum voor Schone Kunsten zoveel te danken heeft, verwant was aan de fabrikant Scribe, hebben we niet kunnen nagaan.

Wat het kaartje betreft staat *werktuigelijke voor met stoom gedreven*.

Afb. 11. (Verz. M.V.W.)

Dit nog : F. en E. Gyselynck drukten voor onze Scribe een ander kaartje met hetzelfde vignet doch met deze enigszins gewijzigde tekst : Filature et Tissage mécanique de coton / F. SCRIBE. / au chateau des Comtes de Flandre (gravenkasteel) / A / Gand.

Toen op 3 april 1829 de "Société Industrielle" gesticht werd met als voorzitters J. Rosseel en G. Bossaert en als penningmeester Jean de Smet-de-Naeyer werd Scribe als commissaris aangesteld tegelijk met F. Lousbergs, B. De Pauw e.a.

We vermeldden zoëven C. De Bast. Ook van deze fabrikant is ons een pracht van een kaart bekend. Weeral eens een werk van G. Jacquemain (21,5 cm x 17 cm) (afb. 10). Het vignet stelt de fabriek voor gelegen aan de Coupure 84. De man zelf bewoonde het huis ook aan de Coupure in nr. 18. Door de kaart vernemen we verder dat De Bast in 1841 te Brussel een gouden medaille als "récompence nationale" verwierf.

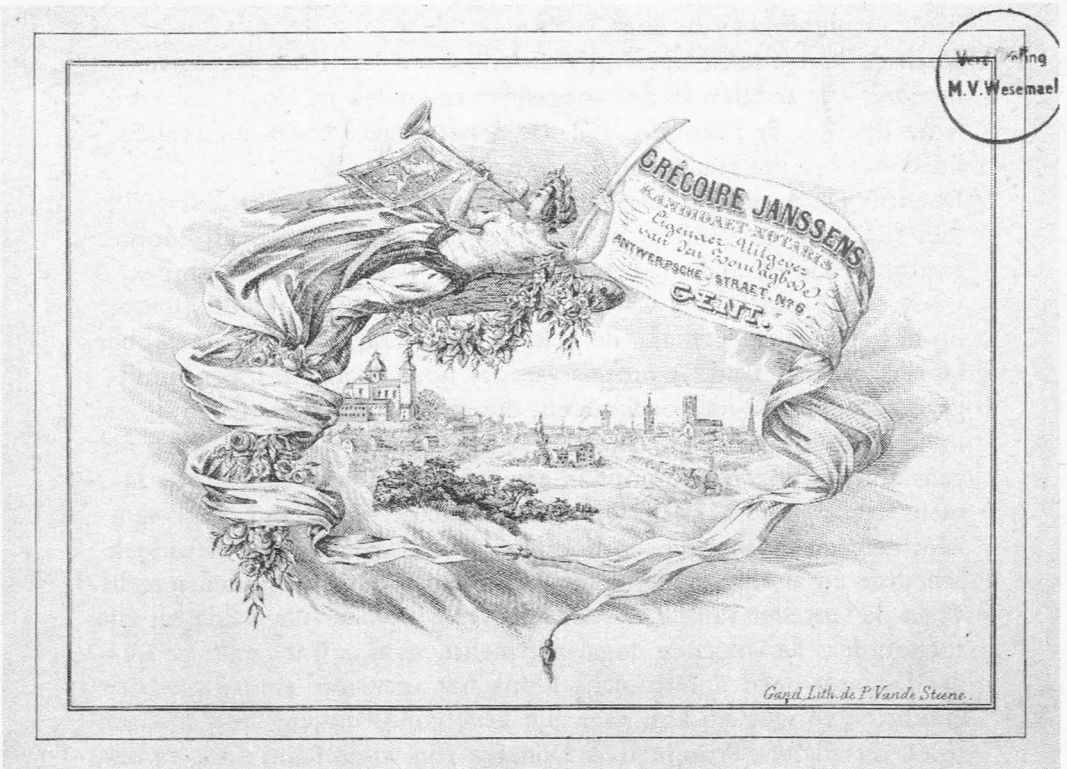
Een beslist eigenaardig kaartje mag dat genoemd worden dat we als Afb. 4 produceren (11,5 cm x 10 cm; drukker onbekend) en dat als het ware een spoorslag is om een brokje waarachtige Gentse geschiedenis uit de doeken te doen.

Noch de karige tekst noch enig uithangsbord laten ons toe te vermoeden wat er zoals in de "magasins" te vinden is. Nochtans weet ieder die ooit de naam van Pol. De Schaphelaere horen uitspreken heeft dat het om rubberartikelen te doen is.

Donatus De Schamphelaere was een boerke geboortig uit Vurste (9 mei 1810) die in 1838-39 naar Gent trok om daar, naar hij hoopte, fortuin te zullen maken. Een dom boerke was Donatus allermint want - waar had hij die warenkennis opgedaan ? - in 1849 stichtte hij in het huis gelegen aan de Schepenhuisstraat 20 de eerste rubberfabriek van het land. A propos van dat boerke mag ik u een onuitgegeven anecdote niet onthouden, die gedurende lange tijd in de familie de ronde heeft gedaan. "Donatus verliet zijn geboortedorp met gans zijn vermogen geknoopt in een grote boerenneusdoek; een faameus aantal goudstukken. Op de Koornmarkt aangeland overkwam hem de ergste ramp die een boerke kan overkomen : zijn neusdoek scheurde en al zijn goudstukken kwamen op de straatstenen terecht." Toen de verteller van de anecdote zover gekomen was stelde hij zijn toehoorders de volgende nogal pertinente vraag : Wat denkt ge nu dat Donatus deed ? Natuurlijk klonk het antwoord eenparig : Hij grabbelde zo vlug hij kon naar zijn lieve goudstukken. "Mis !", lachte de verteller : "Prompt trok Donatus zijn wijde mantel uit en bedekte er zijn schat mee. Dan haastte hij zich met spoed de niet be-

dekte stukken op te rapen. Want, dacht hij, anderen zouden hem misschien bij dat rapen te behulpzaam kunnen zijn. Wat tot dan toe veilig onder de mantel gelegen had kon de man nu op zijn dooie gemak stuk voor stuk opbergen." Deze sappige anecdote die wonderlijk op een legende uit Jan de Lichte's leven en op Gezelle's Boerke Naes gelijk vertelde men alleen maar om te onderstrepen hoe uitgeslapen de stichter van de eerste gutta-perchafabriek wel geweest was. Of het Donatus of zijn zoon Polydoor geweest die de zaak naar de Veldstraat overbracht weten we niet. Zeker is dat het adreskaartje een gevel laat zien met zes traveeën in plaats van vier. Dat het overigens niet ouder kan zijn dan 1875 wordt bewezen door de aanwezigheid van de voorbijrijdende paardetram.

Pol. overleed op 8 jan. 1904. Zijn zoon Oswald Joris nam de zaak over maar liet uit piëteit voor degene die ze zo bloeiend gemaakt had zijn vaders naam op de gevel van het huis staan. Was het omdat zijn vrouw een Nederlandse was dat hij een overtuigde flamingant en meteen een ijverige Willems-Fondser werd ? Hoe dan ook ontpoppte Oswald zich als een ware mecenas die alles veil had om zijn volk lijfe-

Afb. 12. (Verz. M.V.W.)

lijk, zedelijk en geestelijk te verheffen. Na zijn dood (7 sept. 1937) volgde zoon Oswald II hem op. Na dezes overlijden (11 sept. 1962) werden de deuren van het bedrijf onwederroepelijk gesloten, een bedrijf dat voor meer dan drie generaties Gentenaars een uitermate druk bezochte plaats was geweest. Een schoenwinkel (Salamander) kwam in de plaats van de rubberwinkel. Sedert onlangs heeft een confectiezaak (Witteveen) er zich komen nestelen. Een folkloristisch nootje : Wat voor de Engelsen Franse gummidingetjes zijn en voor de Fransen Engelse, waren voor de Stropjes "sganfelirkes". Twee winkels gelegen aan de Bennesteeg, waarvan een het achterhuis van de zaak aan de Veldstraat was, dragen nog steeds Pols naam : een wel verdiende hulde gebracht aan degene die een industrie wist groot te maken, een industrie die de bakermat geweest is van wat we tegenwoordig kennen als Bergougnan Benelux.

Ch. Buyens was een van de zes kerkormamentmakers die in de jaren '40 te Gent hun beroep uitoefenden. Hij woonde "op den hoek van H. Kerstkerk n° 6 bis". De kaart (21,5 cm x 18,5 cm; *T. & D. Hemelsoet*) die hij in omloop bracht, mag geruust wedijveren met wat van Jacquemains pers kwam. We herkennen reeds op het eerste gezicht de zes voornaamste Gentse kerken en het Bisschoppelijk Paleis. Vooral onze aandacht verdient de afb. van de 7de kerk onderaan de compositie : de H. Kerstkerk : omdat Buyens' huis er een plaats op gekregen heeft. Wat uit de handen van de borduurder komt vergeet de kaart "à sa façon" niet mee te delen : "Maekt Casuyvels, Tuniken, Koorkappen, enz. levert de stoffen, Frienden en Galons daertoe dienstig; hy vernieuwt en kuyscht oude goude borduurwerken, alles aen eenen geringen prys." (afb. 11)

Het laatste kaartje dat we de revue laten passeren is meer een curiosum dan een document. Een enig kaartje dat ons verklapt dat onze stad in de veertiger jaren alleszins één baby- en kleuterbewaarpplaats rijk geweest is (vanzelfsprekend waren en meer).

De naar onze smaak met te veel goud versierde kaart (14 cm x 10 cm; *T. & D. Hemelsoet*) (Afb. 2) nodigt ons door middel van vier tot de verbeelding sprekende miniatuurtjes uit een kijkje te komen nemen in Mevrouw Terreurs binnenhuisje. U ziet met een oogopslag hoe menigvuldig de zorgen zijn die door de weduwe aan het jonge volkje verstrekt worden. Hoe het in zijn wiegje slapende wicht bewaakt wordt. Hoe zorgzaam het hagelwit linnengoed geborgen wordt. Hoe de vrouw een kind in een "keve" leert lopen. Hoe ze het leert op het potje te zitten terwijl ze met een "kloterspaan" ijverig aan het rammelen is. Ontegensprekelijk een aardig drukwerkje. Een groot

geluk dat we weten dat de We Mr. Terreur, n° 25 Op de Lieve Kaeij heel wat minder "terribel" met het jeugdig volkje omgaat dan de naam van wijlen haar man zou kunnen doen vermoeden.

NOTEN

1. Omtrent 25 jaar geleden onderwierp de Archivaris van het Stadsarchief de Atlas Goetghebuer aan een grote schoonmaak : al de zaken die de naam van topografisch document niet verdienden werden uit de verzameling gehaald en gedeeltelijk naar de afdeling "reserve" versast of geschonken aan de Bibliotheek van de Oostvlaamse Volkskundigen.
2. Alois Johann Nepomuk Franz SENEFELDER (Praag 6 nov. 1771 - München 26 febr. 1834) is de uitvinder van meerdere drukprocedé's waaronder de lithografie en de autografie. Tevens legde hij zich toe op de kleurendruk. Het ligt er dik op dat Jacquain zijn meester Senefelder (door de lithograaf foutief gespeld) een eerbiedige hulde willen brengen heeft. Op een bepaald ogenblik heeft T. Impens hetzelfde gedaan.

BIBLIOGRAFIE

Bouwen door de eeuwen heen, 4na, Gent 1976
H. van Duyse, Le Château des Comtes de Gand Anvers 1892
Eeuwfeest van het Willems-Fonds, Gent 1951
V. Fris, De oude Straatnamen van Gent, Gent 1925
Krant-artikelen Pr. Claeys P. Kluyskens A. van Werveke
Fr. de Potter, Gent
J. de Waele & A. van Werveke, Le Château des Comtes de Flandre à Gand, Gand 1923
Wegwijzers van Gent

M. VAN WESEMAEL.

DE ST.PIETERSKAPEL IN DE ST.AMANDSSTRAAT TE GENT

Voorgeschiedenis

De St.Quintinskapel zou rond 1300 gesticht zijn door de abt van de Benedictijerabdij van St.Pieters, abt Arnoldus van Zwijnaarde. Daarbij was een kluis gevestigd. In de 15° eeuw werd deze door vrouwen betrokken (1).

In het "Verkoopregister van geestelijke goederen, 1580" dat berust in het Stadarchief te Gent lezen we dat de St.Quintinskapel samen met de abdijsgoederen werd geconfisceerd.

De bidruimte werd niet meer als kapel gebruikt maar was als opslag-

plaats verhuurd (2).

Werd de kapel na de verkoop afgebroken of niet is niet geweten.

De ongeschoeide Karmelieten kwamen in 1641 naar Gent. Eerder in 1633 hadden ze toelating tot een stichting gevraagd aan het Gentse schepencollege. (3) In afwachting van hun definitieve vestiging in de stad openen ze de vervallen kapel in het St. Pietersdorp. Zij bedienen de St. Quintenskapel tot 1648 en verhuizen naar de Oude Houtlei, waar ze de kapel van de Bonifanten bedienen.

Twee grafische bronnen lichten ons in over het oorspronkelijk uitzicht van de St. Quintenskapel. Het Panoramisch gezicht op Gent 1534 toont een eenbeukige kapel met dakruiten.

Het perspektiefzicht van het St. Pietersdorp in de Flandria Illustrata van Sanderus, 1641, is duidelijker.

De eenbeukige kapel met veelzijdig koor aan de straatzijde is er afgebeeld binnen een ommuurd terrein.

Of de kapel werd afgebroken in 1769 bij het afvoeren van de heuvel zoals Henricus (3) dat beweert wordt in twijfel getrokken.

Wanneer de heropbouw wordt aangevat was van de oude kapel waarschijnlijk geen monumentaal spoor meer aanwezig.

Bouwgeschiedenis van de neogotische kapel

Baron Jozef de Hemptinne vraagt op 27 augustus 1856 aan het Gentse schepencollege een bouwtoelating. Op een perceel grond in de St. Pietersvrouwenstraat, 82-84 wil hij een nieuwe kapel bouwen. Als hem dit wordt toegestaan geeft hij aan zijn architect Baron Jean Baptiste Bethune de definitieve opdracht om de plannen voor de nieuwbouw af te werken.

Reeds in 1855 had de architect een eerste ontwerp gemaakt. Het betrof een eenbeukige rechthoekige bidruimte, vier traveeën lang met een driezijdig koor op de rooilijn en een torentje op de westgevel. Het plan dat door de Hemptinne bij de bouwaanvraag wordt gevoegd sluit nagenoeg volkomen aan bij de bestaande toestand. De bouwheer wil dus een rechthoekige eenbeukige bidruimte bouwen met de ingang in de westgevel. De koormuur is dus gelegen aan de straatzijde, op de rooilijn. Bij de opbouw ziet men echter af van het klokkenmuurtje op de oostgevel. De voorziene sacristij aan de rechterflank van de kapel wordt eveneens niet geconstrueerd.

Architectonische beschrijving

De rechthoekige bakstenen kapel is gevat binnen twee topgevels met natuursteenafdekking. In opstand wordt het doorbrekingsschema van

de oostgevel gevormd door drie lancetvormige spitsboogvensters, als een drielicht gegroepeerd. Een sferische driehoekige doorbreking is midden erboven aangebracht. De rechthoekige doorgang op de begane grond is doorgestoken na de opheffing van de kapelfunctie rond 1930. De zijgevels zijn vier traveeën breed. Elke travee bevat gekoppelde spitsboogvensters. De binnenruimte wordt overspannen door een houten spitstongewelf. De verticale houten makelaar rust op een horizontale trek balk, die op zijn beurt opgevangen wordt door balksleutels, korbelen en kraagstenen. De houten beschieting van het tongewelf is beschilderd met festoenen, bloem- en plantmotieven. Waar de houten graten in het gewelf elkaar kruisen zijn kruisvormige houten gewelfschotels aangebracht. Deze vierlobbige gewelfschotels zijn versierd met het IHS-monogram. (Iesus Hominie Salvator = Jezus Redder van het Mensdom). De binnenmuren zijn van een rijke polychromie voorzien. Het onderscheid tussen het koorgeeelte en de benedenskapel wordt hierdoor duidelijk.

In het koor wordt een plint gevormd met gordijnmotieven op een blauwe achtergrond met bloemmotieven. De bovenmuur is gesierd met leliesymbolen en mariamonogrammen. Beide motieven vormen elkaars complement. Tussen de plint en de bovenmuur zorgt een fries gestyleerde ranken en festoenen voor een afscheiding. Een tekstband is erboven aangebracht. Een spitsboogvormige nis in de noordwand van het koor vertoont een merkwaardige polychrome beschildering. Het kapiteel en het basement van het bollijstprofiel zijn verguld. Het bollijstprofiel is van kepersiering voorzien.

Van een gelijkaardig bollijstprofiel met dito polychromie zijn de lancetvensters in de langsmuren bedacht. De dagkanten van deze doorbrekingen worden geaccentueerd met vierpassen. De plinten van de benedenskapel zijn versierd met een zwart gordijnmotief op een blauwe achtergrond.

De tegelvloer van het koor is samengesteld uit concentrische bladmotieven die vier tegels omvatten. Deze koorvloer is na de opheffing van de kapelfunctie doorbroken met een hellend vlak om het kapelniveau te verbinden met het lageregelegen straatpeil.

Over de meubilering van deze bidplaats ben ik schaars ingelicht. Rond 1859 levert de beeldhouwer M. Abeloos een stenen altaar volgens een ontwerp van architect Bethune. Dit altaar is verdwenen.

De gebruikers van kapel en school

Ik denk dat het nuttig is iets mee te delen over de gebruikers van de besproken kapel en van de school die er kort nadien door toedoen

van Alfred Piers de Raveschoot wordt aan toegevoegd. (4)

Op 1 oktober 1846 sticht Baron Jozef de Hemptinne samen met Désiré Casier-le Grand en de Gentse bisschop Mgr. Delebecque het St. Vincentiusgenootschap. Op verzoek van voornoemd genootschap was kanunnik Van de Waele de promotor van de oprichting van de St.-Pietersschool op de Sint-Kwintensberg. Het onderwijs werd toevertrouwd aan de Broeders van de Christelijke Scholen.

Tot 1917 werd het avondgebed voor de jongens in de kapel gebeden. In 1927 verliest de kapel haar functie als bidruimte en ruilt deze respectievelijk in met auto- en meubelbergplaats. (5)

Besluit

Als besluit van deze beknopte beschrijving wil ik nog dit kleine bouwwerk als uiting van de 19° eeuwse kerkelijk kunst omschrijven. Als promotor fungeert een katholiek industrieel, de latere graaf Jozef de Hemptinne. Bij de opkomst van de katolieke bouwstijl bij uitstek in de 19° eeuw, de neogotiek, is de idealistische samenwerking onder de industrie-adel en de geestelijkheid van kapitaal belang geweest. Ik hoef hier slechts te verwijzen naar het aandeel van die adel in de opbouw van de talrijk neogotische parochiekerken, de herstoffering van de bestaande oudere gotische kerken en het bouwen van de private kapellen.

De gepassioneerde architect J.B. Bethune staat sterk onder de invloed van de nieuwe ideeën uit Engeland wanneer hij de constructieve gotiek als enige vorm van christelijke architectuur propageert. Door de nationale middeleeuwen als basis van zijn ontwerpen te nemen heeft Bethune de kunst in haar decoratieve en constructieve waarde doen herleven.

Nu de kapel een nieuwe functie is toegewezen hebben de beheerders van de V.Z.W. "d'Oude Kapel" de polychromie van deze ruimte geconserveerd en in haar decoratieve waarde hersteld.

Graag laat ik, als besluit, een belangrijk polychromeur van de neogotiek, Leon Bressers aan het woord: "De gesloten vlakken worden geëerbiedigd bij de decoratie. De illusie van werkelijkheid wordt niet nagestreefd doch het stilleren is beredeneerd en logisch..."

GUIDO BRAL

NOTEN

1. STEYAERT, Volledige beschrijving van Gent, 1857, blz. 326.
2. Verkoopregister van geestelijke goederen, 1580, S.A.G., reeks 94 bis nr. 14.
3. HENRICUS, A.S. Familia, Geschiedenis van het klooster der Discalzen te Gent, 1925.

4. Briefwisseling tussen E.H. Cam. Mets en Z.E.H. Kan. De Schepper (4.11.76)
  5. Korte historische nota over de Broeders van de Christelijke Scholen te Gent, opgesteld door Broeder van Yperen, Reinaartstraat.
-

BIBLIOGRAFIE

1. ELAUT, L. : Een epos. Het Gentse Akademisch Ziekenhuis. Het A.Z. is een stad in de stad : 557 geneesheren zijn er werkzaam; daarnaast zijn er ongeveer 2500 personeelsleden (verplegend, technisch en administratief personeel). De bouw begon in 1936; het A.Z. werd in gebruik genomen in 1959. Dokter L. Elaut vertelt ons de geschiedenis van het A.Z.; een geschiedenis die moest geschreven worden. (Nederlandse Boekhandel. Prijs : 155 fr.)
2. Van Tyghem Frieda : Het Stadhuis van Gent. (in Spiegel Historiaal, septembernummer 1977) Wie belanstelling heeft voor de geschiedenis van het stadhuis te Gent moet dit artikel, dat geschreven werd door een auteur, die jaren lang deze geschiedenis heeft bestudeerd, lezen.
3. Gontran van Severen : Het gebuurte- en dekenijleven te Gent. Vroeger en nu. Deze brochure werd geschreven naar aanleiding van de 75° verjaardag van het Koninklijk Verbond der Gebuurtedekenijen van de Stad Gent. De auteur beschrijft de geschiedenis van de "voisinage" van het middeleeuwse Gent tot de hedendaagse dekenijen. Zeker moeten we de heer C. van Severen feliciteren om deze zeer interessante studie. De brochure is kosteloos verkrijgbaar in de Kredietbank. Zoals altijd is ook deze brochure zeer keurig uitgegeven.
4. Lippens J : Carl De Cock (1879-1965) Leven en werk van deze Gentse ontwerper van talloze medailles. In "Tijdschrift voor Numismatiek 1977 nr. 4)
5. van Wesemael M. : Alfons van Werveke in "Nationaal Biografische woordenboek". Wel niemand dan onze zo gewaardeerde medewerker M. Van Wesemael kon beter de biografie van Alfons van Werveke schrijven. Belangrijk artikel om het werk van A. van Werveke te leren kennen.
6. Gontran van Severen : Gent vroeger en nu. Een en ander over de Brugse Poort. In "Toerisme in Oost-Vlaanderen" nr. 4 jaargang 1977. Heel wat delen van de stad Gent werden weinig of niet behandeld. Dit is ook het geval voor de Brugse Poort. Degelijk en zeer nuttig artikel.

7. Onlangs verscheen het eerste nummer van het viermaandelijks tijdschrift "Stadsarcheologie" uitgegeven door de Gentse Vereniging voor stadsarcheologie. Prijs 80 fr. (verkrijgbaar Lindenlei 15, bus 9 te Gent). Ook de vereniging S.O.S. Gent publiceert thans een drie-maandelijks informatieblad.

8. Onlangs promoveerde de heer Marc Reyneau tot licentiaat in de geschiedenis met een studie over het Van Crombrugghe Genootschap (zie De Gentenaar 31.10.1977)

9. Lippens Jan : Hedendaagse erkentelijkheids- en herinneringsmedailles van de stad "Gent" en Emiel Poetoe (1885-1975) in Tijdschrift voor Numismatiek nr. 5 1977. Belangrijk artikel voor verzamelaars van medailles.

10. YANG 80/81 (januari 1978), Johan Daisne. Ter gelegenheid van de 65ste verjaardag van onze stadsgenoot schreven meer dan 40 literatoren een studie, een getuigenis of een gelevenheidsbijdrage. Medewerkers uit Engeland, USA, Frankrijk, Duitsland en de USSR vertolken de waardering in het buitenland voor het werk van de Gentenaar Johan Daisne. De opmerkelijkste bijdrage is echter van Johan Daisne zelf, nl. "Bonsecours", een fragment van 50 blz. uit de onuitgegeven roman *Prins van de Libanon* (1950). Al deze bijdragen samen maken van dit YANG-nummer een lijvig boek van 250 blz. Gezien alle facetten van het veelzijdig literair oeuvre van Johan Daisne erin worden behandeld, is YANG 80/81 een onmisbaar boek voor iedere Johan Daisne-lezer, maar evenzeer voor iedereen die belangstelling heeft voor de evolutie van de Vlaamse literatuur in de laatste 40 jaar.

De redactie is gelukkig en trots alle abonnees van YANG deze waardevolle uitgave als openingsnummer van de 14e jg. te kunnen aanbieden (Ook afzonderlijk verkrijgbaar : 200 fr.)

Postgiro : 000 0495732-62 Carlos De Vriese, Meulestedesteenweg 293 Gent. (Jaarabonnement : 400 fr.)

TE GENT

1. De tekst op de steen in de muur van de Schoolkaai en die herinnert aan het Spanjaardkasteel was volledig onleesbaar geworden. Onlangs werd deze steen opgefrist.

2. Op vrijdag 4 november werd in het museum Vander Haeghen,

Veldstraat het kabinet Victor Stuyvaert geopend. (Gent 1897-1976).
(zie De Gentenaar 2.11.1977 en Vooruit 4.11.1977)

3. Onlangs werd door het stadsbestuur van Gent de schilderij "La Fabrique de gaz de Roelandt à Gand" van de kunstenaar B. Neyt aangekocht.

4. Op 17 oktober 1977 overleed te Gent de mimekunstenaar M.A.J. Hoste. Leerling van Marcel Marceau richtte hij te Gent het Sabatini teater op. We hopen, dat het werk van Marcel Hoste zal worden voortgezet (zie De Gentenaar en Vooruit van 19.10.1977)

5. Dank zij Mgr. De Kesel werden de relieken van Sint-Bavo na elf eeuwen terug naar Gent gebracht. (De Gentenaar 1.10.1977)

6. Half november 1977 werden te Gent enkele vrouwelijke politie-agenten in dienst genomen.

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag 79

De stad Gent telt honderden straatnamen, die herinneren aan personen. De redactie van G.T. wenst van af juli 1978 in elk nummer een korte bijdrage te publiceren in verband met deze straatnamen. We beschikken echter niet over al de nodige gegevens. Daarom vragen we de medewerking van al onze leden. Nu en dan zullen we enkele straatnamen publiceren. We vragen ons de volgende inlichtingen te verstrekken : geboorteplaats en -datum, beroep of ambt, plaats en datum van overlijden, betekenis, bibliografie. Zo mogelijk ook iets over de aanleg van de straat. Zonder de hulp van de leden zal het onmogelijk zijn al de straatnamen te behandelen. We rekenen dan ook op de medewerking van allen. Bij voorbaat onze hartelijke dank.

Eerste lijst

Bernheimlaan (Gentbrugge)

A. Biebuycklaan (Gentbrugge)

Alf. Bijnlaan (Drongen)

Ed. Blaesstraat (Ledeberg)

W. Blanckestraat (Ledeberg)

Ed. Blockstraat (Ledeberg)

Jan Blockstraat (Sint Amandsberg)

P.H. Bouckaertstraat (Gentbrugge)

Claeys-Bouaertlaan (Mariakerke)
Alfons Braeckmanlaan (Sint-Amansberg)
Victor Braeckmanlaan (Sint-Amansberg)

Vraag 80 van de heer G. Ervynck

In de alfabetische katalogo van de Universiteitsbibliotheek te Gent komen twee steekkaarten voor, nl.

- (1) HERVINCK Charel: Wonderbaer Historie-lied (8°), nr. 144 G 10,
- (2) zelfde auteur; Samenspraek tusschen den zanger en Pierlala (8°)
nr. 144 G 10¹.

Het bleek dat beide teksten sinds 1943 verdwenen zijn uit het fonds van de Bibliotheek. Mijn vraag is : Kan iemand mij de tekst van deze liederen bezorgen ? Waar vind ik biografische en andere gegevens over de auteur ?

AANVULLENDE LEDENLIJST

1207. Goeman J., Emiel Moysonlaan 145, 9000 Gent
1208. E.P. Geysen C., Savaanstraat 33, 9000 Gent
1209. Mw Wwe Lippens-Schaepelinck Ph. Dapperheidsstraat 7, 9000 Gent
1210. E.Z. De Puydt R., Zwijnaardsesteenweg 612, 9000 Gent
1211. Coppé A., rue Général Jacques 78 bte 101, 4920 Embourg
1212. De Regt J., J.-B. Davidstraat 28, 9000 Gent
1213. De Baets A., Klinkerlaan 23, 9230 Melle
1214. Feys G., Phoenixstraat 85, 9000 Gent
1215. Mw Collen-Janssens J., Oudenaardsesteenweg 28, 9000 Gent
1216. Vannieuwenhuysse H., Prinsenhof 55, 9000 Gent
1217. Mej. Van Renterghem L., Zilverhof I, 9000 Gent
1218. Van Mossevelde, Les Arcis 129 A, Vyle et-Tharoul
1219. Velleman A., Burg. Jozef Chalmetlaan 99, 9060 Zelzate
1220. Matthijs L., Kon. Albertlaan 7, 9130 Lochristi
1221. Mw Vanderroost-Thienpont M., Frère-Orbanlaan 152, 9000 Gent
1222. Berteloot R., Kon. Elisabethlaan 45, 9000 Gent
1223. Loyez R., Antwerpsesteenweg 416/7, 9110 Sint-Amansberg
1224. De Witte G., Twee Dreven 64, 9830 Sint-Martens-Latem
1225. Mw Logie Chr., Vijfwindgatenstraat 19, 9000 Gent
1226. Cocriamont Ch., Drongensteenweg 214, 9000 Gent

1227. Nationale Bank van België, 1000 Brussel
 1228. Cte Em. de Lichtervelde, Château de la Follie, 7190 Ecaussinnes
 1229. Vandenheede J., Ieperlaan 39, 1000 Brussel
 1230. Hennequin J., Dorpstraat 5, 9831 Deurle
 1231. De Somville O., Tweebruggenstraat 25, 9000 Gent
 1232. Thissen J., Onafhankelijkheidslaan 38, 9000 Gent.

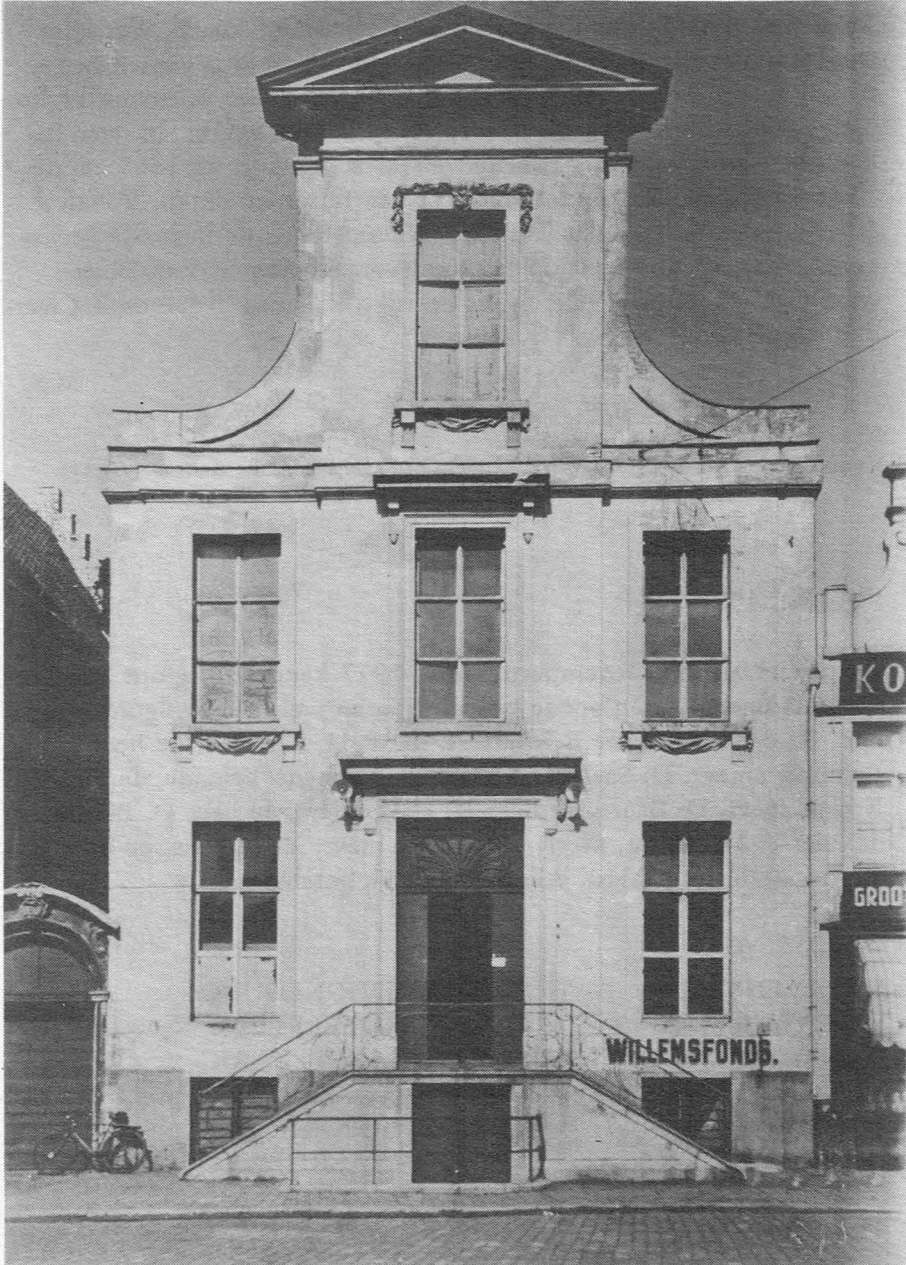

HET LAKENMETERSHUIS

In het Lakenmetershuis werd tot het midden van de negentiende eeuw het lijnwaad, door thuiswevers op het platteland vervaardigd, gemeten en verkocht.

Oorspronkelijk stond hier een van de vroegst bekende huizen van de Vrijdagmarkt : de Wulf, vergaderplaats van de corduwaniers of nieuwe schoenmakers. Vandaar ook de naam van het links van het Lakenmetershuis gesloten straatje, de Wolfsteeg, dit leidde naar een bruggetje over de Ottogracht, de Wolfbrug. Toen in 1900, die kant van de Vrijdagmarkt werd gesaneerd, werd het Wolfstraatje langs de Vrijdagmarkt gesloten. De Wolfstraat bestaat echter thans nog en loopt met een bocht van de Penitentenstraat naar de Baudeloostraat. De Wolfstraat telt een aantal gevels gebouwd rond 1904, die het bekijken waard zijn, o.a. huis nummer 9 met in terracotta de voorstelling van een wolvin met haar jong en van Romulus en Remus. Door de Concessie Caroline van 1539, waarbij het aantal neringen van 53 tot 21 werd gebracht, werd het huis De Wulf verbeurd en verkocht. Later werd het huis aangekocht door Justus Billet, de bekende Gentse kroniekschrijver, die het huis echter in 1652 opnieuw zal verkopen aan de stad Gent voor 1480 pond 6 schellingen 8 grootten. De benedenzaal van de Wolf werd nu gebruikt om op marktdagen het te koop gestelde lijnwaad te meten; alzo kreeg het gebouw de naam Lakenmetershuis.

Rond 1770 verkeerde de hoge trapgevel bekroond met de Gentse Leeuw in een slechte staat. De gevel werd herbouwd naar het plan van de bekende Gentse architect Bernard De Wilde in 1771-1772. Het Lakenmetershuis werd niet enkel gebruikt voor het meten van het lijnwaad. In de 17° en 18° eeuw werden er volgens P. Claeys ook voorstellingen gegeven. In de 18° en het begin van de 19° eeuw werd er in oktober gedanst tijdens de Sint-Jacobskermis. In 1810 werd er een zondagsschool ingericht; het doel van deze zondagsschool

Het Lakenmetershuis op de Vrijdagmarkt.

was de kinderen voor te bereiden voor de plechtige communie. In de volksmond werd dit "naar de kapelle gaan" genoemd. Rond 1850 verhuisde de zondagsschool naar een ander lokaal. Wat later werd het Lakenmetershuis het lokaal van "de Taal is gansch het Volk" en van het Willemsfonds, dat er in 1868 een openbare bibliotheek zal inrichten. Ook werden er voordrachten gehouden. Het Lakenmetershuis werd ook gebruikt als kiesbureau en in 1889 zal de "Zonder Naam niet zonder Hart" er een refter inrichten. Vanaf 1903 werden in het lokaal van het Willemsfonds de bekende liederavonden ingericht en dit op initiatief van Florimond Van Duyse, waar de toehoorders liederen uit de rijke Vlaamse liederenschat werden aangeleerd.

M.S.

NOOT

Gedeeltelijk naar een tekst van de Inventaire archéologique door Pr. Claeys.

PUZZEL 1977

De puzzel van het novembern timer 1977 kende een groot Succes. We ontvingen vijftien goede oplossingen en wel in de volgorde : de heer R. Buyle, de heer E. Wauters, mevr. H. Pintelon, de heer L. Lefebure, mevr. D. Sarteel, de heer en mevr. de Vriendt, de heer H. Koller, mevr. D. Baete, de heer R. Halsberghe, de heer O. Beirnaert, de heer P. Decaluwe, mevr. J. Somers, mevr. Y. Eykens, de heer G. Fortie, de heer A. Mast. Allen : hartelijk gefeliciteerd.

OPLOSSING

SGRAVENSTEEN
WILLYBUNTINX
VANARTEVELDE
HETTOLHUISJE
SINTJIORISHOF
ANNAPAULOWNA

PDEVIGNEQUYO
TDUIVELSTEEN
STJACOBSKERK
BYLOKEMUSEUM
STROPDRAGERS
MVVAERNEWYCK

Te vinden woord : Sintjanskerk